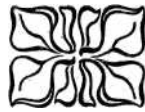

BISER

III. GODINA.

Uredio: Redakcioni
odbor.

Naklada

Prve muslimanske nakladne knjižare (M. B. Kalajdžić) u Mostaru.

Pouka.

- Dželal-Nuri*: Panisiamizam 1, 17, 35, 98, 130, 165, 196, 226.
- H. Mehmed Džemaluddin*: Ku'enfusekjun ... 5.
- Džarullah Musa*: Za što muslimanski narod nije napredovao? 5.
- Serdarević M. S.*: Strašivost 8, 6, (2. broj).
- I. D.*: Jedna opomena 3.
- Mulić H.*: Odgoj 12. Vježbanje djece u govoru 48. Povjest naše početne vjerske nastave 151, 178, 215.
- Zahirović M.*: Islam i socijalizam 37.
- Korkut S.*: Naša vjersko prosvjetna autonomija 39, 75, 112. Vakufsko mearifski prirez 203.
- Muhamed S. Serdarević*: Mevaizi-dinije 43, 68, 100, 162, 199, 237, 270.
- Dizdar M. E.*: Nastavni zavodi kod starih Arapa 45, 71, 108, 170, 209, 131.
- Radži M.*: Za unapređenje naše vjerske nastave 89.
- Muftić Hazim*: Život i rad radi Boga 105. O našim uzgojnim prilikama 245, 295.
- H. M. B.*: Hilafet 257, 289.
- Halil Halid*: Ropstvo kod muslimana 264.
- Čaviš Šejh Abdul Aziz*: Hilafet, Istok i Zapad 273.
- ' —: Savjeti filozofa 303.
- Firaz S.*: Inni buistu ... 304.
- Faik*: Pregled turske književnosti 118, 149, 242, 280, 307.
- Fazlagić H.*: Briga za nejačad.
- Kazazović Dr. Salih*: Savremena filozofija i njezini glavni sustavi 135, 144, 174, 211, 226, 261.

Pjesme.

- Sarajlić Šemsudin*: Muslimu, bratu 195.
- Gjugumija M.*: Na rastanku 272.
- M. O. Narcis*: Susret 7, Pod noć 5, Bijeli vjetri 108, Iz „Prolaznih utjeha” 165. Nocturno 303.
- De Baye*: Ja te ne ljubim 230.
- Tanovič J.*: Tanahna latinka 10, Mjesec 141, Proljeće 264, Glas Slobode 292, U proljeće 293.
- Borić A. A.*: Bajna noć 11, U snu 39.

- Hićmo*: Nad oskvrnjenim grobom 71, El-Islamu... 99
- Hafiz*: Na uspomen Tebi 117.
- Šair Mirza*: Njenom povratku 148.

Pripovijesti i crtice.

- Sarajlić Nafija*: Teme 240, 175, 304, Anadolija 292.
- Sarajlić Š.*: Butter 227, Maskenbal 259.
- Bjelevac A. Hifzi*: Hadžermerešovi zapisci 278, Za zvono 103, 133, U znaku dosade 301.
- Tanović J.*: Bijeg 2, 35, 67, Bolesnik pod brojem 11. 167, Zbjeg 293.
- ' —: Na veselju 82.
- Čavkić Fejzulah*: Na uranku 53.
- Borić A. A.*: Politika 10.
- Hićmo*: Neuspjeli spekulanti 47.
- Muftić Hazim*: Verifikatorove bilješke 143.
- Mehmedagić Husein*: Bajram 283.

Igrokazi.

- Čardžić Nedžib*: Ali Baba i četrdeset hajduka 7, 7(II.) 42, 72, 111, 146, 173.
- Resulović Nasif*: Sloga 206, 234, 266.

Priče.

- Sulejman Hasin*: Dva lupeža i žena 49.
- Muftić H.*: Sloga i nesloga.

Razno.

- Muftić H.*: Tronogi sadžak 3.
- Sinanagić M.*: Aeroplani u ratu 10, 9 (II) 46. Straža na Soči.
- Korkut S.*: Baja lazi ... 276, Promjena na halifatskoj stolici 193.
- . —: Jugoslaveni i Jugoslavenska država 299.

Listak.

Kulturne bilješke, književnost i druge bilješke iz islamskog svijeta u svakom broju.

„B I S E R" izlazi dva puta mjesečno i to svakog 1. i 15. Pretplata iznosi na godinu K 24[—], za učitelje (mualime i siromašne učenike (talebu) vojnike bez sarže K 16[—]. Mualimi i đaci koji skupe najmanje 3 pretplatnika, dobivaju list badava. List se šalje samo onima, koji unaprijed pošalju pretplatu.

BISER

Za oglase plaća se prvi put za cijelu stranu 50, za pola 30, za četvrtinu 16, za osminu 10, a za šesnaestinu 5 kruna. Slijedeća uvrštenja uz popust.

Za prijevode oglasa iz jednoga jezika u drugi računa se 20 kruna po stranici.

Račun kod b.-h pošt. štedionice u Sarajevu br. 4065.

LIST ZA ŠIRENJE ISLAMSKE PROSVJETE.

Innemel - muminune ichvetun! El-Islamu jalu ve la jula alejhi!

Pojedini brojevi 1 krunu. Rukopisi se ne vraćaju.
-----Neplaćena se pisma pe primaju. -----

PLATIVO I UTUŽIVO U
Mostaru.

Sve što se tiče administracije s uredništva lista treba slati na adresu: „BISER" Mostar (Hercegovina).

18. Rebiul - evvet 1336.

M O S T A R

1. januara 1918.

SADRŽAJ.

Dželal Nuri: Panislamizam. S turskog prevodi: Salih Bakamović.

Mazim Muftić: Tronogi sadžak.

H. Mehmed Džemaludin: Esteizu bilah! Ku enfusekjum ve ehlikum nara...

Mussa Džarulah: Zašto islamski narod nije napredovao?
S turskog prevodi: Muhamed Zahirović.

Narcis: Susret.

Nedžib Čardžić: Ali Baba i četrdeset hajduka.

Muhamed Seid Serdarević: Strašivost.

Jusuf Tanović: Tahnana latinka.

Murat Sinanagić: Aeroplani u ratu.

Abdul-Azis Borić: Bajna noć.

Muhamed-El-Atabi: Muslimanski Narodi za svoja prava.
Preveo: Panislamista.

LISTAK.

Islamski svijet: Turska i Egipat. — Egipat i engleski „sultan". Napisao: Panislamista.

KULTURNE BILJEŠKE.

Iz vakufskog sabora.

Književnost: Novi muslimanski list „Haber".

Od uredništva: S uredničkog stola. — Š. Š. feldpost 170. — H. M. Žepče. — S. S. B. Sarajevo. — H. M. Sarajevo. — S. K. Sarajevo. — H. Dž. M. u T. — P. n. gg. čitaocima.

Na početku treće godine.

Kad prije pet i po godina izagjosmo sa prvim brojem „Bisera" nismo ni sanjali da se bliži svjetska katastrofa, koja će tolikim milionima donijeti smrt, a daleko većem broju — ogromne patnje i nepodnosive bolove.

Svjetski rat, što proguta tako ogromne žrtve, zatekao nas je u jednom idealnom nastojanju oko prosvjećivanja i bugjenja našeg mileta. Je li čudnovato, da je i naša mlagjana akcija uginula pod pritiskom tog halapljivog bezobzirnika; je li što iznimno ako smo i mi kao zaplašene ptičice, prislonili pero, čekajući dok utihne ovaj strašni orkan? Nu on hara bez ikakva obzira i ruši bez imalo smilovanja. Malo mu je što ništi živote i eksistencije žderući basnoslovna materijalna sredstva, pa je, nezasićen, prešao i na polje našeg socijalno-moralnog stanja, unoseći i tu kobne posljedice

svog razaranja. Ruši nemilice, ništi bez ikakva pardona.

Stati mu na put nije u našoj snazi, nu oduprti se njegovoj tiraniji bar u našem obiteljskom i kulturnom životu — naša je islamska dužnost, kojoj se posvećujemo svim svojim silama. Eto to je ratni dodatak našem programu, kojeg se primamo, naročito za to, što se pozvaniji ne miču i ne tiču. Viđati strašne rane, što ih rat zadade našoj objtelji, poticati na pravu islamsku skrb za naše jetime i nevoljnike biće važna grana našeg djelovanja. Širenje islamske prosvjete i uljudbe — bilo lijepom književnošću ili pak znanstvenim radovima — stavili smo za zadaću još u početku pokrenuća lista, pa naravna stvar, da ćemo toj zadaći i dalje služiti.

Da smo jasniji izjavljujemo, da će list biti kao i do sada strogo islamski, pa će mu i djelo-

vanje biti takovo. Tim je ujedno rečeno, da će biti napredan, jer je Islam istovjetan sa civilizacijom i napretkom, islam je ljubav i bratstvo, pa će i „Biser“ prigriliti svakoga, ko hoće da bratuje i pomogne svojoj zajednici. Islam je nasihat, pa su prema tomu i „Biserovi“ stupci otvoreni! svjema, koji žele da bratskom uputom rzvrše svoju dužnost prema cjelini i njenim jedinicama. Islam je jedinstvo, pa stoga ni „Biser“ ne će unositi nikakva strančanstva, a još manje kakove osobnosti. Islam je skrb za interes cjeline, žrtva jedinice za dobro zajednice; on je uputa na dobro i odvratanje od zla i zablude, I za to su stupci „Bisera“ otvoreni za stvaran pretres svih naših nedostataka i manjkavosti pa makar to pucalo i po legjima njegovih pokretača. Bez stvarna pretresa manjkavosti nema uspieha ni temelja za popravak, bez odvažna i smjela pogleda u sadašnjost i prošlost nema zdrava koraka u budućnost. Kratko: bez osvjetljenja uzroka i začetka stagnacije, nema

evolucije niti čila koraka u napredak; nema smisla za odgovornost. A svi smo dužni biti dobri rajje.

I opet ponavljamo stavak prve riječi: „Biser“ će pisati u islamskom duhu, te se ne će upuštati u politička dnevna pitanja, jer stojimo na stanovištu, da je našem narodu preče duševno prosvjetljenje i usavršenje, nego li p r a z n a politika, koja još jednom budi rečeno, ne će imati mjesta u našem listu. Osobita nam je želja, da i u oskudici podataka mogremo: pratiti dogagjaje u islamskom svijetu, pa apeliramo na sve saradnike, da nas pomognu naročito prilozima ža ovu rubriku.

Eto to je naš program; to je cilj, za koji se odlučujemo doprinijeti znatne materijalne žrtve. Na našim je dosadanjim i novim saradnicima da nas pomognu i još više osokole; na narodu je — dijelu kod kuće i onom u vojnoj dužnosti — da nas prigrli i lijepo primi.

Ve billahi nestein.

Prva muslim. nakladna knjižara, štamparija, KNJIGOVEŽNICA I TVORNICA KAUČUK-ŠTAMPILJA (MUHAMED BEKIR KALAJDŽIĆ)

FRANJE JOSIPA ULICA **MOSTAR**, VLASTITA ZGRADA

izdavateljica „Bisera“ i „Muslimanske biblioteke“.

Filijala u Trebinju.

Snabdjevena je svim artiklima koji spadaju u knjižarsku struku, te se preporučuje svima školama, uredima, mektebima - iptidajama, vakufskim povjerenstvima, kao i svima općinskim poglavarstvima, trgovcima i ostalim kancelarijama za nabavu školskog i kancelarijskog pribora.

Veliki izbor knjiga iz sviju područja naše i strane književnosti. Nadalje imade sve knjige(kitabe) štampane arebicem.

Izraguje sve u štamparsku i knjigovežačku struku spadajuće poslove kao i sve vrsti štamplija (muhura) od kaučuka vrlo ukusno uz najumjerenije cijene.

Kupuje i prodaje nove antikvarne školske i druge knjige.

Vanjske se narudžbe obavljaju brzo i tačna uz vrlo povoljne cijene, kojima se prilažu besplatno prikladni darovi.

„B I S E R“ izlazi dva puta mjesečno i to svakog 1. i 15. Pretplata iznosi na godinu K 24--, za učitelje (mualime i siromašne učenike (talebu) i vojnike bez sarže K 16'--. Mualimi i đaci koji skupe najmanje 3 pretplatnika, dobivaju list badava. Listse šalje samo onima, koji unaprijed pošalju pretplatu.

BISER

LIST ZA SIRENJE ISLAMSKE PROSVJETE.

Innemel - muminune ichvetun! El-Islamu jalu ve la jula alejhi!

Pojedini brojevi 1 krunu. Rukopisi se ne vraćaju. — Neplaćena se pisma ne primaju. —

PLATIVO IUTUŽIVOU
Mostaru.

Sve što se tiče administracije i uredništva lista treba slati na adresu: „BISER“ Mostar (Hercegovina).

Za oglase plaća se prvi put za cijelu stranu 50, za pola 30, za četvrtinu 16, za osminu 10, a za šesnaestinu 5 kruna.. Slijedeća uvrštenja uz popust.

Za prijevode oglasa iz jednoga jezika u drugi računa se 20 kruna po stranici.

Račun kod b-h pošte štedionica u Sarajevu br. u Sarajevu br. 4065.

18. Rebiul=evvel 1336.

M O S T A R

1. januara 1918.

Dželal Nuri:*)

Panislamizam.

Islam u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti.

S turskog: Salih Bakamović.

Predgovor.

Miroljubiva dioba Perzije, stupanje Maroka i maročkih sultana-pretendenata halifa iz di nastije Idrisovića, pod francuski protektorat, napadaj Italije na Tripolis, istisnuće Osmanlija iz Evrope od strane balkankih državica i potpomaganje saveznika od evropskih velesila, sporazum Engleske i Rusije, solidarnost Francuske sa ovim dvjema državama, mogućnost bliskog sukoba izmegju Pangermanizma i Pan slavizma, englesko-njemačko natjecanje za pre vlast u svjestkoj politici, preporod Dalekog Istoka, a osobito proglašenje republike u Kitajusačinjavaju jednu vrlo važnu historičku eru. To jest sa ovim dogagjajima svršava se još jedno poglavlje knjige prošlosti. Postanak ovih važnih dogagjaja takogjer znači da će se u budućnosti pojaviti neke vrlo značajne promjene i da će se svjetski zemljovid još malko pre inačiti. Od najzamašnjih pitanja je, da se uporedno sa ovima političkim revolucijama pojavljuje revolucija ili bolje rekuć evolucija misli, teorija, pa i samih čuvstava, što se nikako ne bi smjelo omalovažavati.

Namjera nam je to reći da će se sredina dvadesetoga vijeka, koiega tek početak proživljujemo, toliko promijeniti, da neće imati sa

*) Vidi u 3-ćem broju II. god. »Bisera« biografiju i knjži ževni rad autorov. Uredništvo.

prošlim vijekom nikakove sličnosti. Pitanja, koja uopće nije bilo moguće do danas riješiti, približice se nekoj formi riješenja, a na mjesto staroga postaviće se jeda drugi status quo.

Cijeli se svijet priprema na rat. Cijeli se svijet od rata plaši. Uslijed preporoda i osvješćenja podjarmljeni narodi energično rade, da povrate svoja oteta prava. Suština se imperijalizma već promjenjuje. U ovom zapanjujućem kaosu neki narodi stare, kao Francuzi i Englezi, a neki se opet iznova ragjaju, kao Japanci, a neki se pak nalaze na pragu novoga života, kao Muslimani i Abesinci. Politički faktori staroga vremena ustupaju svoja mjesta nekim novim silama. Zapadni narodi ugnjetavaju Istok nemilosrdno. Prirodna je posljedica to, da u Aziji reakcija uzima maha koja će možda skoro prouzročiti temeljitu revoluciju.

Što je Istok? Što je Zapad? Kakove su političke, nacionalne, plemenske, moralne i duševne opreke megju ova dva svijeta? Da li je sporazum mogućan ili ne? Kako se Islam može definirati u sadašnjem vijeku; koliko je on u vezi sa svojom prošlošću, te koju ulogu može imati u budućnosti? Tko su Muslimani? Kakovu silu sačinjavaju? Da li oni imaju socijalnu i političku vrijednost? Muslimani, koji čine jednu šestinu cjelokupnog ljudskog roda, a koji su ipak nazadniji od ostalih elemenata, šta biše trebali poduzeti, da skinu ropske lance sa svojih vratova i da se s kulturnim svijetom porede sa svima pravima i dužnostima?

Ovdje nam treba i to naglasiti, da se Panislamizam na Zapadu još smatra kao jedno

pitanje borbe; s toga o njemu nijesu pisali niti istraživali evropski učenjaci onako objektivno, kako bi trebali raditi. A naša istočnjačka nastojanja, da to razbistrimo, ostala su bezuspješna s toga, što mi ne poznamo metode Zapada u dokazivanju.

Evo u ovom novom poglavlju historije, mi ćemo koliko nam sile dopuštaju, ovo vanredno zamašno i koristonosno pitanje potanko razjasniti. Držimo, da će važnost same teme biti dovoljan razlog, da nam se oprostite možebitne pogreške.

Pri ispitivanju jednog važnog predmeta, kao što je Panislamizam, treba se odreći, koliko je moguće, raznih aspiracija, a što više i samih zahtjeva vremena i okoline. Koliko je god teško napisati historiju i prosugivati dogagjaje prošlosti pod utjecajima današnjih aspiracija, misli i čuvstva, toliko je isto mučno, pod pritiskom nekih vladajućih strasti i osjećaja, »pustiti se u proučavanje Islama. Što više, budući da se tema Panislamizma odnosi i na budućnost, možda je njeno proučavanje još mnogo teže i zamašnije.

Tok dogagjaja često puta prouzrokuje pokvarenost čutila. Od prilike kao da su nas dogagjaji omamili pa stoga ne možemo nepristrano progagivati vrijeme, u kojem se nalazimo. I prema značenju jednog čuvenog polustiha na Istoku, kako ribe u moru ne poznaju mora, u kojem žive, tako je moguće da i od nas mnogi, uslijed hiljadu uzroka ne može raspoznati sadanjeg stanja. Dok se dogagjaji od nas ne udalje i ne odvoje od mnogih relacija odnosno dok se ne kristaliziraju, teško ih je razumjeti. Ima istina i osim onih stvari, koje se drže za istinu; nalazi se ušenjaka, koji tvrde da imade pozitivnih istina, koje ni matematika ne može da dokaže. Radi toga neka nam ne zasljepljuju vida neke objavljene istine, neke zvanične karijere i ne kakve konvencije. Dignimo se, koliko nam ljudske sile dopuštaju nad same dogagjaje i dnevna pitanja, pak na nacionalne i socijalne aspiracije, te ekonomske zahtjeve i sa takim jednim pogledom razmotrimo pitanje Islama, koje u povjesnim temama sadržaje najvažnije posljedice,

Kako god je ovo pitanje u čvrstoj vezi sa historijom i kako je Islam svoj sjaj i veličinu uzeo od prošlosti, tako je u potpunoj vezi i sa sadašnjosti. Danas je imperijalizam, koji je temelj današnjoj evropskoj i svjetskoj politici, od prilike jedno islamsko pitanje. Pri ispitivanju Panislamizma svakako nam treba dobro prosuditi imperijalističke težnje Engleske, Francuske, Rusije, Nizozemske, Njemačke, Italije, Japana i Amerike, te evropsku politiku, u koliko je ta sa imperijom u vezi. Nakon što se upozna veza Islama sa historijom i njegov korijen u svijetu prošlosti, ako se današnja pitanja dobro razmotre, onda ćemo zadobiti pravo, da malo o budućnosti nagagjamo.

Imali smo namjeru naše djelo učiniti što većim, i o načinu življenja Muslimana u današnjem vremenu, opširno govoriti. A za međusobno upoznavanje Muslimana baš je velika* nužda, da se ovaka isvješća objelodane. Mi smo se naročito zanimali sličnim istraživanjima, ali nam je nemoguće u ovom našem djelu o tome opširnije govoriti. Da kažemo uzrok: Da se ovaka razjašnjenja pred štovane čitaoce mognu iznijeti, nužno je dobro poznavati neke točke. Budući da Muslimani žive vrlo raštrkano u raznim pokrajinama i pod raznim državama to su i pitanja, koja se na njih odnose, razmjerno mnogobrojna. Istina, mi smo u trajnom saobraćaju sa islamskim narodima u Egiptu, Tunisu, Algeriji, Indiji, Malajskoj, Rusiji, itd., ali zatražene točne podatke od njih nijesmo mogli dobiti. Istok se nije priučio zapadnjačkom redu, jednakom i pravilnom mišljenju, radu, istraživanju, razmatranju itd. i zahtjevani posao neće da izvršuje, kao Evropljani. Eto oyo zbrkano stanje i anarhija Istoka ne dozvoljava, da ovo naše djelo postane jedan izvor za praktične podatke. Prema tome ova će naša knjiga uz mnoga objašnjenja o Islamu u glavnome govortiti o mislima, nazorima, teorijama i osjećajima Muslimana, te o evropskoj politici, imperijalizmu i istočnim pitanjima. Ako nam uspije drugi dio podataka sakupiti, to će mo ih bezodvlačno objelodaniti u jednom posebnom svesku.

(Nastaviće se)

Hazim Muftić:

Tronogi sadžak.

(Crtica iz života.)

Nikad ili u snu ne bi čovjek sanjao, da jedan kuhinjski predmet može imati prilike urezati Se u tako veliko zapamćenje i biti u savezu sa drugim veuudm uspomenama.

Ali kad sam se ja onoliko radi njega morao saginijati i ruke zavlačiti u lužavu, čagjavu i mračnu furunu, valja i i Tebi citariju, — dragi prijatelju, strpati se i upoznati sa tim sadžakom, ili nakon saslušanja pripovijesti: „Sadžakom“ — napisanim sa velikim početnim slovom.

Ja sam nedavno premješten bio iz glavnog grada i valjalo mi je prtljati u provinciju.

(Do toga dana o saadžaku nije&am nikad ništa ni s kim razgovarao, niti sam o njemu imao kada voditi brigu. A i Kad sam ga kupio, bno je to nekako mehanički i neopaženo. Žena jednog pazarnog dana nabrojila, šta sve trebam kupiti za kuću, a kad sam mo već na avdij-skim vratima, kucnula u dzam i doviknuia mi sa osmjehom: I jedan sadžak.)

Do premjesteja sam stanovao nekako oko čitavu godinu dana sve privremeno u jednom malom tijesnom stanu, koji je bio u blizini zavoda, iu kojem sam službovao.

Dobro, kad ću već prtljati, a familija mi se svakako poterefila odsutna, kod rodbine, valja mi pokušstvo lijepo spakovati, omotati u dare, ušiti i utegnuti sa konopcima, pa neka sam do odregienog dana pripravan u svemu.

Pakovanje privatnog pokušstva se obavlja na privatna način.

Nema tu ispisanog inventara kao u uredima i zavodima, pa da se na temelju „prozivanja“ može neialjeno ustanoviti, koja svtar nije hazur. Nego se zagje od sobe do sobe, te što se vidi i nagje, to se na shodan način balira ili denjkira. Kad vidiš, da si sve spakovao i da je sva kuća ostala prazna, onda se i osvjeđoš, da je sva kuća prazna i da si sve popakovao.

Ja sam tako sve svoje pokušstvo lijepo i uredno sredio; što je bilo za sanduka, to sam u njih složio, a što je opet za denjkova, to opet ukamario, te umotao u velike komade dare pa najposlije svaki komad napose utegao sa sve četiri strane jakim konopcima. Pri ovom stezanju konopcima bezuvjetno je nužno zovnuti dvojicu jakih pomagača, jer ako se slabo stegne, onda nije isključena mogućnost, da bi se koji denjak u putu prilikom pretovarivanja mogao razdriješiti i rasuti.

A to ne bi nikako bila ugodna stvar.

Nu ja nijesam mogao isti dan, kad sam popakovao, stvari predati na željeznicu, nego je valjalo čekati još nekoliko dana, dok svršim službeno predaju zavoda u kojem sam prometnuo jednu godinu svoga života, dok se oprostim sa svojim društvom i suradnicima, te sa dječicom, zavodskim učenicima.

Dječica nijesu do posljednjeg dana ni znala, da ćemo se rastajati i da sam premješten, a za ono spakivanje mog pokušstva, koje se je opazilo prije odlaska na mjesec dana, rekao sam im, da samo kanim tražiti bolji i prostraniji stan.

To su djeca mogla i vjerovati, jer su i sama vidila, da je ta promjena stana opravdana, pošto dotadašnja moja kuća nije bila podesna niti za jednog samca, be-

cara, a kamoli za me, koji sam oženjen i imam svoju djecu.

Ja nijesam našao za shodno, da djeci kažem u ovom slučaju prave istine iz uzgojnih razloga, jer sam toj dječici i bio pridijeljen radi uzgajanja.

Pa pošto sam svakako na kratko vrijeme u uzgojnoj misiji na zavod bio namješten, to sam osjećao dužnost do zadnjeg dana ostati uzgojiteljem, i ne poremećivati harmonije, na početku postavljenog programa, sa ne nadano nastalim promjenama, koje su se ticale uzgojiteljeve ličnosti.

I radi te taktike djeca su bila mirna, slušala su me i volila.

A i ja sam tu djecu jako volio.

Bilo ih je preko stotine, a sva su bila sirotna, bez roditelja. Pa valjda baš radi toga, što su bili sirotani, radi toga sam stekao prama njima samilost, a oni opet uvjerivši se o tome, da im ja želim samo dobro i sreću, zavoljeli su me i svi redovito slušali moje naputke i savjete.

Po tom je megju nama vladala prava pažnja i ljubav, te meni nije trebalo zvati tu pomoć šipke, kad sam htio provesti kakovu uzgojnu odredbu.

Naravna stvar, da je zato trebalo dulje vremena, dok smo se spoznali i dok su se mali dječinjji umčići u više prilika uvjerali, da im njihov uzgojitelj nije ništa drugo, nego samo dobroželjitelj.

A onda je sve išlo kao namazano.

U opomenama i odvracanju od kakovog griješenja pojedinaca protiv vjerskog ili kućnog reda bili smo uveli takvi običaj, da se pri sakupljenom svom djecom u zavodu pročita shodan tembih upletavši izmegju redaka konkretan primjer, koji je neki od zavodskih uzgojitelja neopažen od prestupnika primijetio. Obično se u ovakim tembihima ne bi navodio izričito odnosni prestupnik, nego bi se govorilo obično svima, kao da se stvar nije ni dogodila, nego iz straha, da se ne bi koji od prisutnih prevario i u odnosni prestupak ugazio, unaprijed se upozorilo.

Na primjer, neki je ne znajući, da ga je uzgojitelj vidio i čuo, nešto opsovao ili inače neumjesnu ili nelijepu riječ izgovorio ili kakav neuredan čin počinio. Omaj uzgojitelj to saopći svom društvu — drugim zavodskim uzgojiteljima. To se zabilježi u dnevnik i nakon zdogovora o načinu, kako se imade dotičnoj neurednosti stati na kraj, zabilježi se odnosni zaključak na svome mjestu u istom dnevniku.

Taki se zaključak po tom pročita okupljenoj djeci i to najobičnije za vrijeme ručka. Dobro se sjećam nekoliko takih zaključaka.

„Neki mi nešto pogriješe iz nerazmišljanja: A da je malo razmislio, ne bi one pogreške učinio, zato se treba držati ovoga pravila: Što ne voliš, da tebi netko učini, nemoj ni ti, učiniti nikome. Što ne valja učiniti u javnosti, nemoj to učiniti ni u tajnosti.

Psovke i pogrđnih i prostih riječi, treba se sasvim proći.

Čisto se treba držati vazda, na namaz u pravo vrijeme hititi i ne izlaziti iz džamije prije dove!

Ili: „Prijave i pritužbe na ganjku i u opće u drugim prostorijama osim zbornice su zabranjene, ali i u zbornici prijavljuju samo pazitelji i nadpazitelji.

U kancelariju se nikako ne smije ulaziti, jedino je to dozvoljeno nadpaziteljima i to u iznimnim slučajevima“.

Ili: „U gornji boj kuće je iu dani zabranjeno ići bez naročite dozvole, izuzam bolesnika, bolničara i nadpazitelja, koji će vršiti nadzor!“

Iz sadržaja jednog takovog tembiha mora se razumjeti, da je neko svojim činom dao povoda „tembihu“ pa pošto se počinitelj u „tembibu“ ne ističe izričito, to on u sebi zaključuje; da njegov prestupak nije prošao nepaženo, te da ga prema tome ni u buduće nije u stanju sakriti, zato se u duši kaje, a u isti mah osjeti¹ u srcu neku zahvalnost naprama uzgojitelju, koji ga je na zgodan način pokrio i istodobno napatio na pravi put.

Nu za neke pogreške uvidilo se, da gornja praksa nije dostatna. Za to se prestupnik za teže pogreške morao i otkriti i osjetljivo kazniti, ali potonji su slučajevi rijetki i što se dalje sa djecom uzgojno radilo, postajali su prestupci sve regiji i regiji.

I zaista uzgojitelj je dužan dječija srca osvojiti, te ih uza se priljubiti, ako želi, da od njih može istesati ljude. Radeći tako sa- djecom imaće vazda prilike, da im prikalemi kakvu ideju, kakvu korisnu misao, i da ih neograničeno poučava u svemu dobrom, pa i u onom, što nije ograničeno sa* šolskim rasporedom naučnoga gradiva.

U školskom je rasporedu predvigjen broj sabata za krasopis, nu nije tu ni spomenuto o vještini ispisivanja mudrih izreka, savjeta, te gragjenju levhi i kićenih arapskih i turskih natpisa. A nema se za to ni vremena u školi.

U nastavnom pravilniku propisano je ezberleisanje lijepih pjesmica i kratkih poučnih članaka, ali samo iz čitanke odnosnog školskog razreda.

Nu mi smo to školsko znanje proširivali i to sve u časovima odmora i zabave sa raznim korisnim dodacima.

Crtali smo razne predmete, pokućstvo, posugje, halat, pisali natpise, lomili ruku izragjujući na papiru kakovu arapsku izreku, kratku a punu puoke, koja ti se mnogim ispisivanjem i izgovaranjem toliko može omiliti i utuviti, da je nikad ne možeš zaboraviti, nego te u cijelom životu prati i s tobom se brati.

Učili smo na pamet raznih krasnih pjesama od neumrlih islamskih pjesnika i mislioca. „Islamu“ od Miusa Ćazima, »Lejlei — mevtod«, »Težaku« od istog, te »Munadžat« od Muallimi Nadžije, Bašagićeve »Savjete očevima“, »Mehmed-paši Sokoloviću“ i druge, pa je to ezberleisanje postalo meigju djecom tako popularno, da je uzgojitelj više puta dolazio u nepriliku radi mnogog traženja i, prijavljivanja od: strane djece, jer se lahko iscrpe priručne knjige, koje do sad imademo na raspolaganju, kao »Behar«, »Biser«, »Gajret«, »Trofanda«, »Misli i čuvstva« i t. d.

Jednom ugledam u svojoj sobi privatnog stana araduirasru prikovan arak papira i na istom vrlo lijepo napisala arapskim krasopisom izreka iz Kur-ana: »Ve inehu lehakkul jekin«, — a kasnije opet pod istim dugi tabak sa napisanom izrekom: »E-lejseliahu bi ahkemil haki min.“

Brzo sivm doznao koji je to napisao i tu kao ukras naše sobice, koja nije imala nikakvih levhi, — prikovao. Okvira naravno nije bilo, pa se levha u profita nije mogla, svakad primijetiti, a i soba je bila malo mračna, jer je svjetlo dobivala neizravno, preko divhane.

Drugi put mi jedan donese mak dječija kolica, savršeno napravljena bez ikakove manjkavosti, koja je sam svojom rukom načinio tako, da bi mogao reći, da je tu kakav diplomirani majstor morao imati posla.

Pa ugodan je život sa djecom, koja slušaju i na kojima svaki dan možeš viditi uspjehe svoga uloženog truda i uzgoja.

Isto kao što je baščovan veseo i zadovoljan, kad vidi, kako mu biljke, koje goji u vrtu, bujaju i napreduju, tako su uzgojitelji radi napretka svoje djece veseli i zadovoljni.

Pa nije ni-kakovo čudo, da je r/astanak sa takom 'djecom' vrlo težak.

Moj se je rastanak sa mojom zavodskom djecom meni za vazda u pamet usjekao. Nikad ga ne mogu za boraviti, kao što ne mogu zaboraviti ni ugodnih doživljaja, koje sam za, vrijeme življenja" u zavodu sa djecom prometnuo.

Kako smo gore već opisali, djeca zai moj odlazak do zadnjeg dana nijesu znala, te im je rastanak bio nenadan.

Iskupili smo se po običaju, kako je to za vanredne slučajeve već od prije uvedeno, — svi u jednu veliku prostoriju, te su uzgojitelji stali u sredinu, a dječija publika se postavila u okolo i očekivala »tembih«.

Na to je premješteni uzgojitelj govorio:

Draga m o j a d j e c o !

Sugjeno je bilo, da ja uz Vas proživim jednu godinu dana.

Sad se ta godina dovršila, pa evo nas sudbina sada rastavlja. Kko sam god morao podnositi siline tegobe za vaš uzgoj i napredak, tako sam opet vazda bio sretan i zadovoljan, jer sam uvigjao, da moj trud nije uzaludan, pošto ste moje savjete vazda slušali, i izvršivali, pa mi je stoga ovaj rastanak tužan i žalovit!

Ali se i ovom prilikom tješim sa uvjerenjem što držim, da vi mene nećete sa dobrim mislima zaboraviti, kao što to neću ni ja naprama vama učiniti, jer sam vas svihu očinski i iskreno zavolio, te ću se i u buduće, inšallah, za vaš razvitak i sreću vašu brinuti i zanimati.

Ja ne tražim od Vas, da zapamtite moju osobu, nego tražim, da zapamtite moje savjete, koje sam vam kroz ovo vrijeme zajednikog nam življenja vazda davao.

Kad budem čuo, da se vi vazda držite uzvišenih propisa naše. svete vjere, kad doznadem, da vas poštenje, čistoća duše i tjela resi, kad mi kažu, da se laž, prostota i neuljudnost meigju vas nijesu uselile, — onda ću biti uvjeren, da nijesam u ludo svojih savjeta trošio i da nijesam džaba jednu godinu svoga života s vama proveo!

I s tim ću se tješiti, to će mi zaslagjivati moj budući život!

Postignuti, da Bog dželesanuhu bude s vama zadovoljan i čuvati se od svega onoga što je On zabranio, nek vam je glavni cilj života!

Slušajte i poštujujte svoje starije, dobro se ponašajte i marljivo učite, pa ćete na obadva svijeta biti sretni!

A ja vam, to na ovom rastanku želim i od Boga istem kao iskreni vaš dobroželjitelj!

Allah — Emanet!

Odgovor malenih slušatelja, nije bio gromak ni jasan kao u običnim slučajevima, jer su djeca najednom počela tiho plakati.

Iza toga je valjalo otići kući radi tovarjenja spakovanog pokućstva. Nu prije natovarivanja sam za svaku sigurnost još jedinom zašao da pregledam cijelu ispražnjenu kuću, da se uvjerm, nije li se koja stvarčica zaboravila.

• Kad sam zavirio u svaki budžak, pregledao sve dolafe i pregratke, uvidio sam, da nije ništa ostalo.

I već sam htio da odem, kad li nekako nenadino ugledah još na zidu prikovane dvije levhe bez okvira sa napisanim kur-anskim riječima.

Stanem, da za čas smislim, šta ću s njima učiniti. Da ih skinem i savijem, nemam ih gdje metnuti, jer su sanduci već bili zakovani, ili da ih nosim uza se, i onako su mi džepovi bili prenapunjeni raznim notezima i papirima. Da levhe ostavim na duvaru, bojao sam se, da bi novi stanar mogao biti od ljudi, koji ne poštuju i kur-anskih izreka, ili inače ne vole arapskih natpisa, pa bih bio kao donekle sukriovac kod ponizavanja i gaženja napisanih izreka.

Zato se odlučim, da papire skinem i spalim. Tako i učinim.

Otvorim furunska vratašca potpalim šibicom čage i tu čučnem da pričekam dok se plamen stiša i vatra utme.

Dva tabaka suhog papira odjednom planuše, a u mračnoj se peći porodi veliko svjetlo i u isti mah se u furani ukaza kao kroz bengalsku vatru osvjtljen naš zaboravljen ... tronogi sadžak.

Kako sam. bio tronut radi rastanka sa sitnom dječicom, tako mi se u onom času pričinilo, da po onom masivnom obruču i debelim nogama željeznog tronoga vrve i veru se moja zavodska djeca, a u svihu se u očima cackle sjajne suze, koje se naprama onome, levhama prouzrokovane plamenu vrlo dobro vide i pilje u me.

To je radi toga, jer sam djecu vrlo volio, pa mi se pri rastanku njihova slika dobro u mozak utuvala, a sadžak je onda, svakako valjalo izvaditi i naći mu dolično mjesto megu ugodnim uspomenu iz života.

I nijesam se prevario.

Djeca me nijesu zaboravila, jer mi se često javljaju pismom, šta više i oni, koji su kasnije otišli u vojništvo, često mi pošalju svoje Feldpost karte sa lijepim sadržajem.

H. Mebnied Džemaludin:

Esteizu bilah!*)

Ku enfusekijum ve ehlikum nara...

Bog džellešanahu nalaže robovima: „Čuvajte sebe i svoje podregjene od vatre!“

Razumije se, da treba najprije znati, šta može biti uzrok, da se pane u vatru, pa kad se znadu uzroci, onda se treba čuvati od njih. Kao najglavniji uzroci mogu se navesti: neznanje, nemar i sebičnost. Mnogo je čeljadi u opasnost palo na ovom svijetu i zaglavilo zbog neznanja, nemara i sebičnosti.

Pa možemo li reći, da srno se kutarisali iz neznanja, ako znamo razlikovati jeftiniju od skuplje stvari? Ne može. To je znanje, koje se više očima postiže.

*) Donosimo ovaj lijepi članak, što ga je r e i s u l e m a, kao urednik „Tarika“ na uvodnom mjestu toga lista štampao, a poslije ga donio na prvom mjestu u knjizi „Vazovi i nasihati“. Budući da je ovaj članak pisan arabicom, a dobar dio našeg svijeta ne poznaje toga pisma, to ga ovdje donosimo, da ga i ovi pročitaju i njime se okoriste.

Uredništvo.

Može li se reći, da smo se odužili i od nemara otrešli, ako na vlastite potrebe najveću pažnju dajemo? Ne može. Taj je mar iz sopstvene koristi.

I napokon može li se reći, da nijesmo sebični, ako svoje dijete izučavamo i terbijetimo u granicama vjere? Ne može. Jer i životinje imaju milost na svoje mlade.

Znanje ćemo potpuno steći istom onda, kad spoznamo potrebe svoje, nemara ćemo se otreći istom onda, kad počnemo udovoljavati svojim zajedničkim potrebama, a sebičnost odbacićemo istom onda, kad ne budemo za zajedničko dobro žalili ni truda ni novca.

Kako se to znanje postiže? Naobrazbom. Na prvom je mjestu, dakako, vjerska naobrazba. Hoćemo li da raširimo vjersku naobrazbu, treba nam je najprije olakšati, treba nam naći način, kako bi u najranije doba zasagijivali islamski ©sjećaj u srca naše mladeži. Ovdje bi se trebalo latiti svijju dopustljivih sredstava, a otreći se starovječnih misli, kao što se to već čini u drugim životnim potrebama- Rekli bi, da je svaki tvr doglav, koji bi konjem ili pješe išao u jedno mjesto, ako ne bi htio ići željeznicom za to, što je željeznica nova voznja.

Udovoljavaćemo pak zajedničkim potrebama, kad budemo znali šta je Islam i šta nam zapovijeda. Islam zapovijeda, da čuvamo sebe i svoje podregjene od vatre. Čim ćemo se sačuvati drugim, nego slogom i požrtvovnošću. Znamo li, da nas veže vjera i da smo svi kao jedno tijelo, onda ćemo lahko osjetiti, ako nam jedan brat ili sestra u nesreću pane, kao što osjeća tijelo, kad se na kojem bilo uzuvu bolest porodi. Tada ćemo raditi svi za jednog, a jedan za svijju i nećemo gledati, šta bi nas taki rad novaca stajao. Omogućićemo život siromašnom staležu i opskrbićemo sirotinju smatrajući ih svojom braćom. Onda nam neće trebati izražavati negodovanja nad nesretnim slučajevima, koji se— na žalost — dogagjaju.

Bog džellašanahu nalaže nam, da čuvamo sebe i svoje podregjene od vatre; pa zar nijesu naši podregjeni i oni siromasi bez kuće i kučišta i ona sirotinja bez roditelja i staratelja?

Novo vrijeme donijelo je i nove brige. Zato smo još više zabrinuti, te smo na svaki način i primorani, da jednom prihvatimo i mi za rad.

Ve minellahi-teufik!

Narcis:

Mussa Džarulab:

Zašto islamski narod nije napredovao?

Velika je razlika danas među kulturnim i islamskim svijetom. Prvi je kao doživotno preuzeo u svoje ruke sva, uplivna politička i administrativna mjesta, te se koristi i osnažuje svim zemaljskim izvorima bogatstva; drugi pak, lišen prava na politički život, nemoćan da sam svojim poslovima upravlja: oduzeto mu je svako pravo raspolaganja u rođenoj domovini, u vlastitoj kući njegovoj, te drugi s njim, kao sa zatočenikom upravlja-

Ova strašna razlika, što se kao dan vidi, zaista ima svoj uzrok. Pored mnogobrojnih sporednih, svakako će tomu biti jedan poglaviti uzrok, na kojeg nije lako otvo-

reno uprti. Uopće veoma je mučno odrediti pozitivne uzroke pojedinih historijskih događaja, ili socijalnog položaja nekog naroda.

U borbi, oboružan prosvjetom, kulturni je svijet savladao i prirodu i sve ostale narode, dok islamski svijet bijaše još u mrtvilu, pokriven gustom mrežom le-targije. Tako je, eto, kulturni svijet napredovao, a islam-ski nazadovao- Da li je to glavni uzrok? Ako jest, što je onda uzrok intenzivnom radu jednih i totalnoj rezig-naciji drugih?

Svjetlo prosvjete i znanosti počelo je prosipati svoje trake u kulturni svijet tek koncem VIII. stoljeća i kroz nekoliko stoljeća bilo je slabo i, tako rekući, la-tentno. Zašto? Zašto je kod svake pojave bivalo ga-šeno? Zašto se prosvjeta nije mogla uzdržati i oživiti sve do XVI. vijeka? Zašto napokon napredak do tada nije magao da zadobije oblik općenitosti?

Početak XVI. vijeka započela je u Njemačkoj re-formacija (islahat). Kada se je, blagodareći toj reforma-ciji, kulturni svijet riješio crkvenih okova i sebe kao sužnja oslobodio iz svećeničkih nuku, te postao samo-stalan u mislima i rasuđivanju, tek tada je znanost i prosvjeta življe progledala očima. Počevši sa malim i neznatnim pitanjima reformadja je za kratko vrijeme zadobila toliku snagu, da je kulturnom svijetu počela radati školama i ostalim blagodatima. Čovjek je dobio svoja čovječanska prava, a razum pripadajuće mu pravo gospodstva, samostalnosti, slobode i odlučivanja. Tako oslobođeno i preporođeno ljudstvo kročilo je brzim hodom i svojim umom stalo pretraživati i otkrivati bez-brojne prirodne tajne i koristiti se svim do tada nepoz-natim blagodatima beskrajne vasion. Iščupavši se is-pod upliva fanatičnog klera, čovječija je umna snaga¹ postala jačom i ljudstvo je s oduševljenjem orijaškim koracima kretalo napred i u teorijskom i praktičnom pogledu, što se nije moglo postigivati onda, dok um bi-jaše sputan među zidinama crkve i u moćnim rukama papi, to se u zadnjim vjekovima lahko dobivalo. Oslo-bođenje, dakle, razuma od teokracije, uzrok je napretku u kulturnom svijetu.

U vremenu toga sveopćeg napretka islamske su se medrese (više i niže škole) bavile proučavanjem apolo-getičkih djela i na njih sastavljenih glossa (hašija). In-telektualna snaga islamskih pisaca trošila se je jedino na sastavljanje komentara i glossa na razne tekstove (metne). To bijaše u ono vrijeme, kad je razum islam-skog naroda bio svezan u rukama raznih ambicioznih apologetičara i falzificiranih nadri-pravnika. Pod doj-mom ovog stanja, koje gospodovaše umovima,-, islam, svijet umiraše, padaše, nazadovaše. Pojava velikog re-formatora, Martina Lutera padala je u isto doba, kad je vladao najveći osmanski vladar, sultan Sulejman Ve-liko, to jest, kada su kršćanske države prama islamskoj bile slabije. Da, ali kršćanski svijet pod uplivom pojave velikog reformatora Martina Lutera kretalaše putom na-

pretka, a pod uplivom apologista, šejhulislama, kao što su Ibni Kjemal, Ebussu-ud, islamski je svijet padao sve niže i niže. Ili drugim riječima, napredak kulturnog svijeta datira od oslobođenja, a nazadak islamskog svi-jeta od zarobljenja uma.

Slijepi islamski filozof Ebul-Ala el-Meam, predvi-đajući ove grozne bistorijske činjenice sa proročanskim riječima kao poklič opreza u svojoj zbirci „El-Luzumij-jat“ veli: „Reku, ve rekadna... (što znači: Oni napre-dovaše, mi spavasma, i dok mi nazadovasma, oni se po digoše. Kolika je razlika između njihova napretka i na-ših ležišta!)

Kad se razum sputa te se liši svakog razmišljanja i rasuđivanja, kad nastupi zastoj u djelujućim nervima i čovjek oboli na posvemašnjoj rezignaciji, tad na njega i tmajmainje stvari čine strašan upliv. Biće s toga zaista, da su mogle činiti svoj pogubni upliv na islamski rizum i srce, koji su stenjali u teškim okovima; razne po dervi šima širene nezdrave ideje, vazovi puni prokletstva na ovaj život, misli asketa, koji traže sreću i zadovoljstvo u siromaštvu i napokon teozofska filozofija, koja u sve mu đavolskim tragom ide. Po tom je islamski svijet i u-mom i tijelom ostao pasivan i dok je kulturni svijet na predovao, dotle je islamski nazadovao, radi čega je i na stala velika razlika među kulturnim i islamskim svi-je tom. S toga su, eto, prvi gospodari, a drugi ponizne sluge.

To je moje mišljenje o tom pitanju. Ovaj se je na-zor ukorijenio u mom srcu čitanjem i prebiranjem po islamskoj političkoj, znanstvenoj i kulturnoj povijesnlc:. Djela pak savremenih islamskih sociologa, koji hoće i traže odgovor na ovo pitanje, samo mi učvršćuju ovaj nazor. Silom toga, u mom srcu učvršćenog uvjerenja bio sam, htio ne htio, pokrenut: sve, što sam napisao ili rekao, vođen sam tim uvjerenjem. Svaka moja riječ, svaki redak ima samo jedno za cilj, a to je, osloboditi od ropstva razum, sasma rastrgati okove, koji su mu nametnuti po raznim sljedbama (mezhebima), htijenje naše, našu volju osnažiti. To je, eto, moj cilj. Glavni je, dakle, uzrok što se islamski svijet nalazi u ovom sfanju r o p s t v o r a z u m a .

Nepokolebivo vjerujem u svetost, u uzvišenost, u božanstvenost Islama i zato ne mogu dopustiti mizer-nim sljedbama, da suzuju krug njegova nauka i da ga stave pod monopol proizvoljnog interpretiranja, s čega apsolutno negiram uski krug, u kojeg su stavili Islam razni mezhebi.

Islam ne priznaje r a z u m sputanim, ograničenim, nego p r o s t i m , s l o b o d n i m , apeluje pače na njeg kao na vrhovnu i n s t a n c i j u argumenta-cije. I islamske su države priznavale razumu slobodu, koja se je cijenila kao obično, prirodno pravo razuma. U prvim stoljećima Islama ne bijaše toga, da se dijelilo po mezihebima. Odbaciti razum, pregaziti njegov aukto-ritet, neprijateljski gledati na znanost i prosvjetu, bacati

se na naučenjake strijelama anateme, preko lica slobode prevlačiti ljagu bezvjerstva, to i tome slično n e m o ž e se a p s o l u t n o /To vesti u sklad sa uzvišeni m d u h o m I s l a m a.

Apologete su ovakove stvari, začgrnute plaštem vjere, dali narinuti islamskom svijetu. Ove nezdrave ideje, koje su širene pod imenom vjere, našle su plodna tla i svoje žilje protegle čak kroz mozag i srce, a tim je udaren okov na islamski razum i njegovu moć valjanog djelovanja. Eto, ta sputanost glavni je uzrok ovim ne- daćama i potresnim tragedijama, koje vidimo po cijelom islamskom svijetu.

Da se kroči k spasu, prvo je osloboditi razum, jer bez toga nemoguće je polučiti ikakav uspjeh. Moje dakle stanovište jest, emancipacija razuma. Odatle, na- ravno, slijedi nijekanje, posvemašnje zabacivanje sviju po raznim mezhebskima pristalicama usvojenih prepreka i ograda. U mnogim pitanjima sam najsmjelije protuslo- vio i samim osnivačima mezheba, ali ne zato, da te prve velikane zbog pogrešaka povlačim na odgovornost, ne- go da manifestiram svoje uvjerenje u pogledu slobode uma, koju širokogrudnost i uzvišeni Islam dopušta, ili pravije zahtijeva.

S turskog: Muhamed Zahirović.

Narcis :

Susret.

Na ulici prašnoj danas sam Vas sreo,
Prvi put to bješe nakon mnogih ljeta;
Prošla si kraj mene u pobožnom miru
Izmučena tugom i zlobnošću sv'jeta.

Ko san topli jedan iz djetinjstva krasnog
Što se na čas javi, al' ga zbilja svlada,
Iščekla si i ti u prašini gradskoj
S čudnim izmirenjem radosti i jada.

Zlatne želje tvoje umrle su davno,
Sahranjene sve su mladenačke sanje;
I u duši samo još praznina osta
Zavjena u jedno tamno osjećanje.

Osjećanje kobi što je tako blizu
I pred kojom duša s pokajanjem ječi.
A sve misli tvoje pod staračke dane
Prekrila je samo molitva bez r'ječi.

Ja razumjem sjetu što ti grudi truje
I sav pokajnički mir toj toga trenu;
U svagdanjoj borbi duboko smo pali
I mi nismo više ni sjen prošlog sjena.

Mi smo bili žrtva svoga pokoljenja
I s njegovih gr'jeha ti više ne plači;
Znaj i u mom srcu jedna rana leži
Duboka i fina, koja tugu znači.

Nsdžib Čardžić:

Ali Baba i četrdeset hajduka

Drama u pet činova,
Po priči iz Hiljadu i jedne noći.

OSOBE :

Ali Baba.

Zarifa, njegova žena..

" Faik, njegov sin

Kasim, njegov brat. .

Rukija, Kasimova žena.

Morgijana, Kasimova robinja.

Abdullah, Ali Babin rob.

Halil, harambaša.

Salih

Ismail

Mehmed

Junus

hajduci.

Mustafa, mjesni postolar.

Hafiz Sulejman, imam.

Sabit

Ibrahim

susjedi.

Još nekoliko hajduka.

Događa se u jednom Perzijskom gradu

ČIN I.

(Dogagja se u šumi. Brežuljak, obrastao šumskim drve-
ćem. Desno špilja.)

Prizor prvi.

Al i b aba sam.

(Na jednom kamenu sjedi i uzdiše.)

Al i b a b a : Sirotinjo, svakome si teška, kaimo l' mijesi kući u kojoj si. Neko ima svega u izobilju, pa sa svojom djecom ugodno živi, a neko opet nema, pa se pati i muči i nikad kraj s krajem sastaviti ne niože. (Tužno uzdahne.) Evo na primjer moj brat Kasim. Kolika lii je razlilka u imetku izmieglju mene i njega. Po smrti rahmetli ocai, razidijelismo podjednako imetak. Bio je to mali imetak. Njemu pola, a meni pola. Da, ali se on oženi bogatom miraskom, pa sad dobro živi, a ja se patim. Da, ali su stari ljudi rekli: Zdravlje je najveće blago. (Malo veselije.) Zdrav sam, hvala Bogu, što 'no kažu, k'o drijen. To mi je utjeha. Imam troje magaradi. Svakim damom ovdje u šumi niasiječem drva, otjeram hi u grad i prodam. Za te pare kupim što treba meni i djeci, pa što mi treba drago. Hm' a gdje li sa moja magarad? (Gleda desno.) Pustio sam ih, da pasu, dok se i ja malo odmorim, pa se bojim, da mi ne odu kuda daleko. Oh, kako je ugodno ovdje, pa zapaliti. (Vadi kamišić iza pasa, pa ga čisti i puni iz duhankese.) Baš

ću jednu napunili i zapalši. (Na jednom sie započe oba zirati oko sebe i Mašto oslušivati.) Kao da neko dolazi. Zaista, i to ne jedan, nego ih ima više. Hm' mogli bi bili i hajduci, jer čuo sam, da ih ovuda ima. Biće najbolje, da bježim i da se sakrijem. Glava je opet ntaj-preća, jer oni vjeremi nikome ne praštaju. (Bježi na desnu stranu.)

Prizor drugi.

Halil harabaša sam, kasnije Salih hajduk, a za tim ostali hajduci.

Halil harabaša (dolazi s lijeve strane i nosi u desnici oštar go mač): Zbilja je teško sa ovakim ljuidima drugovati. (Stane i vadi iza pasa ručnik, pa njim briše znoj s čela.) Ne slušaju. Strožije ću ja s vama postupati. (Maše ljutito mačem po zraku.) Eto ih još nema. Ostadoše kod one vode, da se napiju. Što rade do sada? Mogli su već davno da budu ovdje, a ne da ih toliko dugo ovdje čekam. (Salih hajduk dolazi.) Što radite toliko dugo kod vode?

Salih hajduk: Moradosmo da se napijamo i umijemo, jer smo bili zagrijani i umorni.

Halil harabaša: Gdje su oni?

Salih hajduk: Ostadoše kod vode. Sada će stići.

Halil harabaša: Ko nosi zapjenjene dukate?

Salih hajduk: Nosi gospodaru Iamail, a neko ih je vrijeme nosio i Mehmed.

Halil harabaša (ljutito na ostalu družinu, koja siad stiže i skupi se oko njega): Vi nikad ne slušate svoga starijega. Kazao sam vam, da se kod vode ne zadržavate tako dugo. (Okrene se jednom hajduku, koji je nosio oveliku zavezanu kesu s dukatima.) Ismaile! Jesu li bili dukati dobro zavezani? Da nijesi idući kroza šumu izgubio koji komad?

Ismail hajduk: A ne gospodaru. Svi su ovdje (pokazuje rukom na kesu), što smo ih onom trgovcu oteli, a njega sasjekli

Halil harabaša (zadovoljno): Dobro, sad hajdmo! Sezame! (Pradere se harambaša pred ulazom u špilju, a onda u nju svi zamakoše.)

Prizor treći.

Alibaba, a poslije opet hajduci.

Alibaba (dolazi, pa pažljivo gleda u špilju, gdje su hajduci Zamakli): Ja strašnih i okrutnih ljudi. Bože dragi! Ne dao mi se Bog sa njima na putu sresti. Od toga da Bog sačuva: svakog čovjeka! Ali šo bi od njih? Kuda se skriše? Sve mi se pričinja, da sam vidio, kako u špilju zamakoše. Ali, kako da ugju (pokazuje rukom u špilju), kad je ulaz zatvoren?! (Domišlja se.) Ha, opet ću se ovdje blizu skriti i čekati, ida vidim, da li će se opet natrag povratiti i izaći. (Odlazi žurno istim putem natrag. Iza toga začu se odmah iz špilje riječ »Sezame« i hajduci izigjoše.)

Halil harambaša (zaustavi društvo pred špiljom na zdogovar): Vas pola ići ćete na oni drum, što vodli prema Basri, pa ćete tu zasjeti i čekati plijena. Koga god ugladlate, da naigje putem, oplijenite ga i u bijte! Nikome ne opraštajte! Jeste li razumili? (Ljutito držeći go mač u desnici.) (Glasovi: Jesmo, gospodaru. Mi ćemo tamo.) Mi ćemo ostali svi na drugu stranu. Sjutra odmah iza ragjanja sunca, da smo svi na okupu kod onog našeg poznatog bunara! Tu ćemo se skupiti i vratiti u našu špilju. A sad svi na put (Žurno odlaze.)

Prizor četvrti.

Alibaba sam.

Alibaba (dolazi s praznom vrećom u ruci): Nema ih. Hvala Bogu, kad odoše! (Gleda na onu stranu, kuda su hajduci otišli) Ne čuju se više. Zamakli su. Hm' a sad (Veselo.) dragi Alibaba na posao! (Stane i razmišlja.) Kako li ono oni viču? Sezame! Sezame, tako će biti. Idem da ogledam. (Pođe u špilju.) Sezame! (Viknu i zamače u špilju. Malo poslije toga iziđe noseći u vreći novac.) Ha, teko je najbolje. (Veselo spusti vreću na tle.) Ja šta je blaga, pusto im ostalo i Ko bi rekao, da se u onoj stijeni krije toliko bogastvo. Zlato, srebro, razni nakit, svila, kadifa i šta sve nema tu. Oh, što će se moja žena obradovati, kad joj donesem toliko blago. (Otvora vreću a smiješeći se gleda unutra.) Ona nije nikad u životu vidjela toliko novaca. A sad, (Razmišlja.) kako ću ovo odnijeti kući, a da nitko za to ne dozna. (Domišlja se.) Ha, natovariću ovu vreću na jednoga magarca, pa ću je ozgor pokriti drvima i tako ako ko i vidi me, ne će opaziti, da nosim dukate. A sad idem vidjeti gdje su mi magariad i da nasiječem drva. (Odlazi žurno s vrećom na leđima.)

Zastor pada.

(Nastaviće se.)

Muhamed Seid Serdarević:

Strašivost.

Megju zle strane mnogog čovjeka spada bez sumnje strašivost. Ta je u očima etike posve nelijepo svojstvo, a vjera propovijedajući svoja moralna načela udara svom žestinom na nju. Osobito je Islam nepomirljivi protivnik toga svojstva, jer je ono u očitop opreci sa mnogim njegovim principima, koji postaju za strašiva čovjeka gotovo bez smisla.

Za ilustraciju pojedinih apstraktnih pojmova nastavnici — a tako i mnogi pisci — služe se ponajviše primjerima.

I ja ću ovdje navesti pda.n primjer alirašivosti i to posve istinit, koji ću ispričati onako, kako se je dogodio. Tendenciju njegovu će čitaoci, nadam se, sobom uočiti.:

Čovjek 26 godina star imenom Aziz u mjestu X pri pnovnoj pregledbi pučkoustaških obvezanika u starosti od 24 do 36 godina bude uzet u vojništvo.

Zato je Aziz mogao biti uzet i ako inia.de u grlu anomaliju kao posljedicu meizliiječenag -- odnosno prema mnijenju liječnika neizlječivog — sifilisa.

Aziz je bio iu mjesnoj medresi kao softa nekoliko godina, a ostavio ju je prije na dvije godine. On se je nadao, da će radi svoje pomenute mahane pri superarbitriranju (nadpregledbi) biti otpušten ili, kako rekne naš svijet biti „supurtinran“, u najmanju nuku, da će dobiti kaku lakšu službu kao sanitetsku ili si.. To mu je rekao jedan viši činovnik, koji je bio u dobrom prijateljstvu s njegovim ocem. „Ne brini se ti“ — reče činovnik Azizovu ocu, inače starcu u poodmakloj dobi, koji bijaše vanredno tužan i ožalošćen radi sina, jer ga je ovaj posvema slušao i poštovao — „gledaćemo, ne bi li se Aziz što prije kurtarisao radi svoje bolje ili bar da mu se dodijeli kakva lakša služba izvan bojne linije. Ti si moj stari prijatelj, valjao si mi nebrojeno puta i priticao mi u pomoć u najkritičnijim mi danima; to ti neću nikada zaboraviti. Zato ću i ja gledati da tebi u ovoj stvari pomognem, ako ničim drugim, bar savjetom i naputkom.“ *

Činovnik je ove riječi govorio više u. namjeri, da u plaću jadujućeg starca utješi i razgovori, nego što je mislio, da mu u istinu može pomoći. U to ga je ime zapitao, da li njegov sin imade muderisku svjedodžbu o svome učenju u medresi, a kad je on- kazao da nema, rekao mu je on, da od muderisa zatraži svjedodžbu, neka nju, veli, Aziz imade kod sebe, jer ako mu ne uskoristi, neće mu doista škoditi. Ali, nastavi činovnik — muderis izdaje svjedodžbu na turskom jeziku, trebalo bi da se prevede, na srpsoko-hrvatski Za to ga molite neka ju on sobom prevede.

Arizov otac je otišao k muderrisu, uzeo svjedodžbu ikoju je baš muderris sobom i preveo, i odnio ju svome prijatelju činovniku. Kad ju je ovaj pregledao, primijetio je kako je nužno, da se svjedodžba uredovno vidim, tim više, što na njoj nema nikakva službenog znaka, muhura ili što drugo. „Ja mislim“ — reče činovnik — „da je to stvar vakufskog ureda ovdje, ali najbolje će biti da vi odete muderrisu pa da se s njime posavjetujete.“ — I eto ti starca muderrisu, kojeg upita, bi li trebalo s ovom svjedodžbom što dalje raditi. Muderris mu odgovori da bi trebalo, da je mjesno vakufsko povjerenstvo potvrdi, jer — veli — odakle će znati vojničke vlasti, da je to uistinu moj odnosno muderrisov potpis, i da je prevod točan, da odgovara originalu.

Starac se je brzo našao kod vakufskog povjerenstva, od kojeg se neopravljena posla vrati opet muderrisu.

— Što je sada? Hajr ola!

— Ne će da mi potvrde šehadetnamu. Ne daju o tome ni prosloviti. Ja ih molio i kumio, a oni mi na po šljetku rekoše, kako sam ja njihov dušmanin, koji hoće da ih u svim strašnim vremenima u nepriliku baci, (Stari je plakao.)

— Ma ne može to tako biti. To je bio megju Vama nekakav nesporazum. Ostavi kod mane svjedodžbu, ja ću je sobom odnijeti i stvar ću urediti!

I zbilja muderris ode sobom k povjerenstvu, ali i on dobije odgovor, da oni svjedodžbu ne mogu potvrditi, nego je mogu poslati muftiji. Muderris im obrazlagaše, da muftija ne može potvrditi svjedodžbu kao što potvrđuje redovite svjedodžbe za obranu od vojništva, jer je njegov ured kasnije uspostavljen nego što je Aziz bio u medresi, pa nema on u evidenciji nikakvih prijašnjih medreskih iskaza. Naveo im je i jedan: skorašnji primjer, da je jedna ovoj slična svjedodžba vraćena od muftije nepotvrđena.

Ne možemo ni mi potvrditi, upravo ne smijemo. Ni Vi sam ni jeste trebali izdati ovu svjedodžbu, čudimo Vam se, kako ste uopće smjeli to učiniti.

— Ja uvijek smijem reći istinu i usmeno i pismeno. Ja sam u svjedodžbi naveo samo ono, što jest i što je bilo. Ja sam uostalom i na osnovu našeg autonomnog statuta dužan svakome svome talibu izdati svjedodžbu, kad ju samo bude zahtijevao. I Vi znadete sami, da je Aziz bio u medresi do prije godinu, dvije i da je za imamet i te'zin osposobljen, U ostalom se od Vas ne traži, da Vi to kažete. Znadete Vi sigurno da sam ja sobom pisao ovu svjedodžbu i da je moj vlastoručni potpis na njoj. Znadete ujedno i da je prevod točan, da odgovara originalu. Eto pročitali ste i jedno i drugo. Ja Vas molim samo to, da Vi potvrdite autentičnost moga potpisa i tačnost prevoda, i — ništa više.

— Mi ne smijemo.

— Ma za što, za Boga miloga, ne smijete to učiniti? Vi za sadržaj ništa ne odgovarate. Ako u njemu imade što kriminalnoga, ako je — pretpostavimo: — sama veleizdaja u njemu, ja sam kao muderris, potpisnik spisa, jedini odgovoran. Vi biste bili u tom slučaju samo svjedoci protiv mene u slučaju, ako bih se ja spisa odricao i nijekao da sam ga ja izdao

Ali su sve muderrisove riječi i razlaganja ostala uzaludna. Neprotumačiv strah je ljudima zašao u kosti, proizišao iz prirodene im ali besprimjerne strašivosti, pa, Bože sačuvaj, da bi se mogilo pokazati i jeidun trun onoga, što bi se moglo nazvati „smionošču.“

Muderris se je, vraćajući se natrag, kamenio od čuda, vičući: »Subhanallah!« i »La havle ve la kuvvete illa billah!“, a prijatelj Azizova oca činovnik — inače kršćanin — kad je saznao za stvar stao se krstiti i „sakramentati“. — Kakvi su sad ti ljudi iz povjerenstva postali u očima muderrisa, činovnika i svakoga pametnoga, koji je saznao za stvar, nije teško pogoditi.

Ovo je jedan živi primjer strašivosti iz najbliže prošlosti, ili bolje reći, iz sadašnjosti. Navodim ga za

to, jer — nažalost — ovakih primjera imade puno kod našega naroda. Mnogoga našega čovjeka propane pravo, — pa čak i vrlo dragocjeno, — ako ga je samo trebalo tražiti od vlasti, jer misli, ako ode pred predstojnika, suca ili drugog koga činovnika, da će s njime kijamet biti, to mu tako predstavi njegova strašivost. I sve mi se čini, da kod onih ljudi, koji bi trebali da budu najviše odvažni i smioni, toga neljepog svojstva najviše imade.

Strašivost je dosta puta u savezu sa neznanjem. (Bog ga ubio! Baš je zar svako zlo s njim u svezi.) Čovjek ne poznajući granica, do kojih smije ići u svom radu, strahuje da ih ne prekorači i da usljed toga ne ustrpi posljedica, pa ne došavši ni do pola puta, do granice, zastane i ne smije dalje... Ali imade ljudi, koji su lučevni i obrazovani, pa su i opet strašivi — prave kukavice. To može i opet da dođe od neznanja, jer i ako su, općenito uzevši, učevni, manjka im potrebno znanje u stanovitoj stvari, o kojoj se radi. Može se desiti, da jedan recimo filozof svjetskog glasa ne smjedne stupiti u jednu akciju radi toga, jer ne zna puteva i načina, kako će se ona sretno privesti kraju.

(Nastaviće se).

Jusuf Tanović:

Tanahna latinka.

Našao ju herceg u zlatu i svili,
U palači krupnoj u duždevu gradu,
Gdje se tiho more dokradia i mili, I
gondole njiše u sjeni i hladu.

Poveo ju sobom preko sinjeg mora
I prič'o joj mnogo o kamenu sivom,
O brdima golim kod njegova dvora,
O hercegu starom, veselom, i živom.

Doček'o ih starac raskriljenih ruku
I privuk'o sebi nevjestu, pa sina. —
Što osjeti starče, strast i kakvu muku?
Zar sramotno hoćeš ženu tvog domina?

U očima njenim plamsala požuda
I svekru se nekud osjetila blizu;
Što je meni tužnoj jesam li ja luda?
I ja da sam zrno u sramotnom nizu?

Kad to spozn'o herceg, pobježe iz dvora,
I namoli pašu silnoga sultana,
Da podigne vojsku preko onih gora,
Gdje je žena sina, očeva — dragana.

Murat Sinanagić:

Aeroplani u ratu.

I. iz tradicije o lijetu ljudi.

U ovome svjetskom ratu najviše nas iznenagjuje rat aeroplana i djela zračnih junaka.

Doduše savremeni rat nam je donio Škodine 30.5 cm i Rauzenbergerove 42 cm topove, Cepeline, podmornice, ali aeroplani nas ipak najviše zadivljuju. I sama vožnja u aeroplanu preko mora i planina junaštvo je i traži veliku smjelost, jake živce i čvrst sastav tijela. Uzmu li se u obzir teške zadaće aeroplana u ratu i njegovi mnogobrojni neprijatelji, onda svakako moramo dati prvenstvo junačkim avijatičarima, kad je govor o savremenim junacima.

A baš naši avijatičari su dokazali u ovome ratu, da smo mi nenatkriljivi i na tom najmodernijem polju ratovanja. Naš Konjović, Klasing, Malina, djela Imelmanova ti Bolke-ova natkriljuju junake starih eposa. Djela Ahilova, Rolandova kao i junaštva Hrnjica i Atlagića nas zadivljuju, ali su blijeđe slike prema junaštvima naših pilota. Naši su avijatičari gledali, kako sagiba glavu oholi Lovčen i gordi Antverpn, oni su svjedoci sramotnog poraza engleske flote pred Dardanelirna i otvorenja puta od Hamburga do Bagdata, koje je uslijedilo iza grandioznog prelaza preko Dunava. Na njihove je oči pao u prah Litih i pomladio se Psemisl, oni su gledali, ikako se predaje 16 najmodernijih ruskih tvrgjava.

Ali uza sve opasnosti, kojrgama je avijatičar izložen Ama još to uživanje, da leti na krilima kao ptica.

A baš aeroplan je ideal čovjekov od kaiko ima ljudi, jer su oni od postanja zavidili pticama na njihovim krilima. Prvi su ljudi bili bez zaštite i izvrgnuti surovosti prirode i ljutoj zvjeradi. Pojmljivo je, da su oni morali zaviditi pticama, na njihovom toplom perju, na udobnim gnijezdima, a osobito na njihovom letenju, koje je prve ljude moglo štititi od zvjeradi.

Ali Bog je dao ljudima nešto više od svega toga, dao im je razum i čovjek je nadvladao zvjerad, napravio sebi udobne stanove, odjeo se, naučio pripravljati sebi tečnu hranu. Božji taj dar izumio je željeznice, automobile i najposlije podiže eto čovjeka na krila. Ptici više ne zavidi na lijetu!

A i jest lijepo umjeti letjeti! Automobili i željeznice su lijepe stvari, ali ove su svezane za ceste i smeta im drveće, šume i brda. Čovjek hoće da ukloni sve te zapreke i da se kreće u zraku najkraćim putem kao ptica.

Što žele pojedinci, to želi i sav narod i ta se želja ogleda u narodnim umotvorima- Narodne priče i pjesme pripovijedaju da ima krilatih ljudi. To su vile. One žive po šumama, a to su vile zagorkimje, a mogu svoja krila skidati. Skidaju ih, da se nepokvase, kad se kupaju u kojem jezeru. Zagorkinje vile su posestrime junaka naših narodnih pjesama, a vile brodarice žive pokraj mora i nijesu junacima sklome.

Po narodnoj tradiciji bilo je i takovih ljudi vještaka, koji su sebi pravili krila i letjeli. To mišljenje, želja za lijetom, pojavljivala se kod svih naroda od najstarijih vremena.

U starih Orka ima priča o Dedalu i Ikaru, koji su letjeli na krilima, koje je napravio Dedal. Taj Dedal je bio atenski graditelj. Njega je sud osudio na smrt zato, što je iz zavisti ubio svoga učenika Tala.

Da izbjegne kazni, pobježe Dedal iz Atene na Kretu i tu sagradi kralju Minosu labirint, a njegovoj ženi Pasifaji drvenu kravu- Poslije je Dedal pomagao svome zemljaku Tezeju, da ugrabi Arijadnu i Minos ga je zatvorio sa sinom ikarOm u labirint. Oni nijesu nikako mogli izići iz zatvora, nego vještak Dedal napravi sebi i sinu Ikaru krila i oni obojica prhnu iz zatvora.

I naša naredna tradicija poznaje take graditelje, koji su pravili sebi krila i letjeli.

Ferhadiju džemiju u Banjoj Luci, jednu od najljepših u Bosni, napravio je bosanski vezir Ferhat paša na kraju XV. vijeka. To je isti onaj vezir, koji je god. 1493. pobijedio bana Derenčina na Udbmskom polju, na hrvatskom Kosovu.

Ali to je bio izvanredan graditelj. Kad je on sagradio džamiju, napravio je sebi krila od dasaka i prhnuo s džamije i pao na brdu Šehitlucima i tu je bio šehit, mrtav. Otalen i ime toga brda.

Ista je priča spojena s gradnjom glasovite Selimije džamije u Jedrenama, koju je podigao otac. Sulejmana Velikog Kamunije sultan Selim. Sultan je zapovjedio graditelju, da napravi 4 munare i 1000 prozora. Ali graditelj se prevario, napravio 999 prozora (dakuz juz doksan dokuz). Da umakne odgovornosti i kazni, napravi krila i prhme preko bijela svijta.

Od Javuz Selima se je moglo, dašto na krilima pobjeći. Ti eto primjeri dokazuju, da se je čovjek od uvijek bavio mišljenjem, kako bi savladao svoju težinu, pa se vinuo poput suroga orla u nebeske visine. Čovjek je postigao svoju želju, on se je podigao na krila i osvojio je zračne visine.

II. Ustrojstvo aeroplana.

Dva su pitanja bila, koja su se morala riješiti, ako je čovjek htio da leti.

Prvo je pitanje, kako će čovjek savladati svoju težinu, a drugo kako će se kretati u zraku. Kod tih je pitanja čovjek promišljao na ptice, koje to pitanje na naše oči rješavaju dižući se na krila.

Prirodno je dakle, da je čovjek sebi. zamišljao k r il a, kao sredstvo, kojim će se kretati. Napraviti krila nije osobiti majstorluk. Ta čovjek je načinio i teže stvari! Ali ipak svi pokušaji s umjetnim krilima, ostali su bezuspješni. A po svoj prilici nikad neće doći vrijeme, da se čovjek pomoću krila pomiče u zraku i da oponaša lijet ptičiji.

A evo zašto. Njemački učenjak Anšic je pomoću časovite fotografije dokazao, da je lijet ptica vrlo zamršena stvar i da nipošto nije onako jednostavno, kako se to običnom oku pričinja. Veći dio krila ostaje istina pri letenju miran, ali krajevi njihovi izvagjaju razne kretnje, koje su sve brže, što je životinja manja. U sekundi izvodi muha 330 treptaja svojih krila, pčela 190, vrebac 13, patka 9, vrana 4, roda 2 i t. d.

Pa koliki je majstor ptica u letenju, može se znati po tom, što n. pr. roda prevali put od nas do u južnu Afriku ne odmarajući se.

Letenje je dakle u n a r a v i tih životinja i čovjek neće nikad moći prisvojiti sebi toga prirođenog ptičjeg svojstva. Dakle ni strojevi za letenje nisu udešeni po zakonima ptičjeg leetnja, premda imadu i krila i oblik ptica.

Ko nikad nije vidia aeroplan na zemlji, pa kad bi ga vi dio, gdje visoko leti, zakleo bi se da je to kakav grdan orlušina. Ali evo kako stoji s tijem.

Lijet aeroplana upravljaju zakoni, po kojima se okreće o-bični dječiji zmaj. Ako se pomičemo naprijed!, držeći uzicu od zmaja u ruci, mi dajemo pogon zmaju, a zrak mu je nosioc. Tako je i aeroplanu zrak nosioc, a pogon mu daje motor. Velike zasluge za izum aeroplana ima njemački inžinir Lilienthal. On je, oponašajući dječiji zmaj, napravio sebi dvije plohe, pa se je, poletivši s brda, pomoću tih ploha znao držati u zraku i priletjeti i do 300 m. Ploha od 14² kadra je da drži u zraku čovjeka i Lilienthalov »klizač« zračni imao je samo plohe nositeljice, a pogon mu je davao sam vozač poletivši po zemlji neko vrijeme.

Njegova rana smrt mu je zapriječila, da usavrši svoj aparat i njegovo su djelo (nastavili braća Wright iz Daytona u Americi 1900 g. Isprva su činili pokušaje svojim strojem tajno, te vijesti koje su o tom prodrle u Evropu, činile su se nevjerovatnim. Ali kad su počela braća Wright javno izvagjati poku-

šaje novine su donosile izvještaje o tom, a došla je u Evropu i slika toga čudnovatoga stroja.

Ideja je bila tu i sad su počeli od Evropljana prvi Francuzi raditi na tom, da izume stroj za letenje. Prvi Evropljanin, kome je pošlo za rukom konstruisati taj stroj, bio je Santos Dumont.

Već godinu dana iza američkog izuma divi se svjetina lijetu, koji je bio dug samo 50 m, a ilii se po tom moglo zaključiti da će se lijet i povećati, kad se stroj usavrši.

Uz ime Dumontovo ističe se i ime avijatičara Farmana, koji god. 1908. . prevaljuje 27 km za 20 minuta. God. 1909. natječu se u tom vratolomnom poslu 2 avijatičara Lathan i Bleriot. Lathan kuša preletjeti kanal la Manš (33 km) ali pade u more. Sretniji je u tom poslu bio Bleriot, koji taj put prevaljuje i dokazuje, da nije daleka vrijeme, da će se u aeroplanu moći voziti bez opasnosti. Bleriot zauzima među svim avijatičarima najprvo mjesto, jer je njegov stroj najsavršeniji i sada se najviše upotrebljava. Dužina je njegova stroja 13 m, širina krila 9.50 m, a visok je s kolicima 2.70 m. On je jednoplošac ili monoplan, jer ima samo dva krila. Mnogi aeroplani imadu 2 parne p o m i č n i h krila, koja stoje jedni pod drugim. To su dvoplošci ili biplani. Oni zaostaju za monoplanima, jer nijesu tako uručni kao jednoplošci. Aeroplani, koji se kreću po moru, moraju se spuštati i n vodu, pa imaju mjesto kolica čamac. To su hidroplani. Kad se avijatičar sprema da leti, pristupa on aeroplanu kao dobar jahač pouzdanom konju. Ali njegov položaj nije zavidan, jer ga može u visini izdati motor, ili mu vjetar može prevrnuti stroj.^N

(Nastaviće se).

Hbdul-Aziz Borić:

Bajna noć.

Noć je divna, — mjesec sije
A zvjezdice nebo rese,
Svuđ je tiho, čuješ vjetrić
Sa cvjetićem kad zatrese.

Rumen ruža glavom kreće,
K'o da zbori: Divno ti je,
Al' zaludu, nikog nema,
Jer sve duše sanak krije.
Čemu ova nojca divna?
Kad svi ljudi sanak sniju.
Čemu mjesec blijedi sjaje,
Što se zvijezde ne sakriju?

Čekaj, — reče sumbul ruži, —
Reći ću ti odmah tajnu.,
Reći ću ti za kog' Višnji
Stvori ovu nojcu bajnu.

Vidiš onu stazu tamo,
Što no izmegi' grmlja vodi,
šapučući, usporedio
Dvoje mladi njome hodi.

To su,, ružo, ljubavnici,
Oni vode ljubav tajnu,
Zato za njih Višnji stvori
Ovu divnu nojcu bajnu.

I to bješe najdivnije,
Što na svijetu može biti,
Jer i rajske sve ljepote,
idealna ljubav kiti.

Muslimanski narodi za svoja prava.

(Pod ovom ćemo rubrikom donositi sve pritužbe, memorandume, peticije, brošure, letake i govore vođa podjarmljenih i potlačenih muslimanskih naroda, iz francuskih, engleskih i talijanskih kolonija Maroka, Algira, Tunisa, Tripolisa, Egipta i Indije, te iz evropskih i azijskih pokrajina Rusije kao Turana, Kazana, Krimea, Kavkaza itd. koji se nalaze od proglašenja svjetskoga rata u centrima slobodnih i neutralnih evropskih država — Ženevi, Lausanne-u, Zurichu, Bernu, Stockholmu, Kopenhagenu i dr. i tu neumorno rade za slobodu, prava i samostalnost svojih naroda.)

Muhamed -El - Atabi:

Glas iz Maroka.

Nedvojbeno je, da je jedan od glavnih uzroka ovoga rata dioba Afrike među evropskim vevlastima. Sir Edward Grey i M. Delcasse su se sporazumili o pitanjima Egipta, Maroka i Centralne Afrike. Engleska je uzela Egipat i egipatski Suadn pogazivši ugovore sklopljene sa Visokom Portom, a Francuska je dobila Maroko i Zapadni Sudan do Wadi-a i tako poderala ugovore potpisane u Madridu i Algesirasu.

Ova je dioba nagnala Italija na zaposjednuće Tripolisa, što je prouzrokovalo balkanski rat, koji je opet proizveo sadanji svjetski rat.

Prema tomu je ovaj rat proizišao iz nastojanja imperijalista, da podijele svijet bez ikakva, obzira ma pravdu i pravo i da smajraju robovima stanovnike raznih zemalja, koje oni u pokoravaju u korist osvojitelja, i njihovih kolonista. Ovaj sistem, baziran na snazi i gaženju prava nemoćnih naroda, uništuje ravnotežu, koja jedina može ostvariti svjetski mir, za kojim žudi cijelo ljudstvo.

Maroko, u čije ime podižem svoj glas, traži od liberalaca bez razlike, da proglase ništetnim i bez ikakve vrijednosti protektorat, kojeg Francuska želi održati nad mojom domovinom. Ja se oslanjam na slijedeće razloge:

1. Budući da je nepoštivanje ugovora jedan od uzroka ovoga svjetskog rata, apsolutno je nužno, da se uspostavi i prizna princip poštivanja ovih ugovora i uslijed toga, da se odredbe ugovora potpisanog u Algesirasu moradnu strogo izvršiti.

2. Budući da je Maroko od pojave Islama i šta više u predislamskoj epohi uvijek bio nezavisna kraljevina sa vrlo unapregjenom civilizacijom, a u tom vremenu Francuska divljačka zemlja, nezavisnost se ove zemlje mora priznati i francuski protektorat proglasiti ništetnim i protivnim, prirodnom pravu, da svaki narod sam sobom vlada. Ovaj je princip ustalom priznat od demokrata cijelog svijeta i nove ruske demokracije, te od obadvije ratujuće grupe, kao i od doktora Wilsona i neutralnih država.

3. I sami je Monsieur Ribot, dok je bio predsjednik francuskog ministarstva, izjavio u francuskom parlamentu odgovarajući njemačkom kancelaru gosp. Michaelisu, da Francuska ne treba politiku osvajanja i aneksija i da ona ratuje jedino za prava naroda. Oslanjajući se na ove zvanične izjave, izrečene sa visoke tribune, mi tražimo od Francuske, da ona budne logična prema sa moju sebi i da isprazni našu zemlju, koju želi »proteži rati«.

4. Francuska stvarno nije zaposjela nego neke dijelove maročkog zemljišta, a to su oni, gdje obitavaju neoboružana plemena i morska pristaništa, koja stoje na dohvatu topova ratnih lagja. U unutrašnjosti se zemlje mnogobrojna i dobro oboružana plemena junački odupiru francuskoj invaziji. Tako se u predjelu Fassa pleme na Taza, Alkayayna i Albasani bore na istoku ovoga grada, dok plemena Ait-Yussi ratuju na sjeveru. U predjelu Rabata i Meknesa na hiljade se maročkih domoljuba neustrašivo bore i lavovski brane stopu po stopu svetu zemlju svoje mile domovine pod vodstvom hrabrih vođa El-Ziani-e i Awbraweša. Isto tako oko Casablance mnoga plemena, koja imaju na stotine hiljada ratnika još se junački bore protiv Francuza i njihove države. A u okolici Marakeša Mo-el-Ain i njegovi cbjedenci nastavljaju rat sve do Susa i njegovih pustinja.

5. Francuska je imperijalistička republika protiv stanovnika Maroka počinila nečuvvene i nebrojene zločine, osobito za vrijeme dogagjaja od 19. aprila i 21. augusta 1912. kojom je prilikom na hiljade nevinih osoba poubijamo.

Odmah u početku ovoga rata, Francuska je pokupila u vojništvo sve Maročane i -mladiće i starce, bili oni sposobni ili nesposobni za oružje, i opremila ih u bojne redove da njihova tijela služe kao štitovi i barikade francuskim vojnicima. A oni koji nikada nijesu vrijedili za fronte pokupljeni su i opremljeni u Francesku, da obrađuju zemlju i rade u fabrikama municije.

Šta više, Francesca je rekvirirala razne plodove i ine proizvode zemlje, kao i sve životinje, te tako izvrgla zemlju gladi i očitoj propasti. Megjutim francuske novine tvrde, da Maroko potpomaže Francusku od svoje volje; a to je u diametralnoj opreci sa istinom,

* * *

Mi tražimo od sveopće-svjetske demokracije, da pruži pomoć narodu maročkome i da ga oslobodi ropstva, koje mit je nametnula francuska tiranija. Mi srno uvjereni, da će se demokracija na mirovnoj konferenciji zauzimati samo za male evroske narode. Ali njihovi se humanitarci: pncipi moraju protegnuti na sve podjarmljene narode bez razlike rase, vjere, ili kontinenta.

Preveo: Panislamista.

LISTAK

Islamski svijet.

Turska i Egipat.*)

Prilike, u kojim se je nalazila Turska nijesu joj nikada dozvoljavale, da prisili Englesku na ispražnjenje Egipta.

U razdoblju od godine 1882—1914. Engleska je pogazila ustanove internacionalnih ugovora i odredbe carsko-otomanskih fermana. Ona se nije zadovoljila sa samom okupacijom zemlje, nego je sve moguće činila, da zapriječi Egiptu, da ne ispunjava svoje obveze prema Turskoj.

Za vrijeme grčko-turskog rata od godine 1897. ona je zapriječila vojničku pomoć, koju je Egipat bio dužan svome suverenu, a u talijansko-turškom ratu od god. 1911—1912, ona je opet zabranila prelaz preko Egipta turskim četama, koje su imale otići u Tripolis.

Pa dok su Englezi tako postupali, narod je egipatski sa svoje strane uvijek nastojao, da podržaje tijesne veze sa turskim carstvom.

Egipatska Nacionalna Stranka, koja grupira veliki majoritet naroda, stavila je u svoj politički program nerazrješivo ujedinjenje sa halifatom; ona se je uvijek opirala povredama, koje su činjene otomanskom suverenstvu.

Za vrijeme rata u Tripolisu i balkanskih ratova, dobrovoljni prinosi su Egipćana za Tursku iznašali 13 milijona franaka, koja je svota u glavnom sakupljena među siromašnim slojevima stanovništva.

Turska opet sa svoje strane nije nikada sumnjala u vjernost Egipćana; radi toga joj je ovaj svjetski rat pružio dobru priliku, da obračuna sa egipatskim pitanjem. Njegovo Veličanstvo Sultan je odredio jednu od svojih vojska, da oslobodi Egipat od britskog jarma i svi Egipćani nestrpljivo očekuju taj dan oslobođenja. Nijedan Egipćanin nevjerojatno očekuje engleskim spletkama, da im njihova braća Turci žele ukinuti autonomiju. Sami proglašavaju Sultanov na Egipćane najodlučnije dementira te lažne navode perfidnih Engleza.

Taj Sultanov proglas ovako počimlje: „Ja se zahvaljujem Svemogućem, što mi je dao srećnu priliku, da izdani zapovijed na jedinu od mojih carskih armija, da oslobodi našu krasnu zemlju, koja, je nasljedstvo Muslimana. Ja sam uvjeren, da će, sa božijom pomoći, mojoj carskoj vojsci poći za rukom, da vas oslobodi od neprijatelja i njegovog uplitanja u vaše poslove i da vam povрати vašu autonomiju i vaše slabode.“

I bez ove proklamacije Egipćani ne bi nikada posumnjali o dobroj namjeri Turske i njihovo ustezanje, da ne sudjeluju sa Englezima u ratovima oko Sueskog Kanala tomu je najbolji dokaz.

Egipat i engleski „sultan“.

Imenovanje Husein-Kamela na prijestolje Egipta, prouzrokovalo je veliko negodovanje i srdžbu u zemlji.

Nijedan Egipćanin, osim nekoliko izdajica, koji služe tlačitelju njihove domovine, ne smatra ovog po britskoj vladi imenovanog sultana svojim zakonitim vladaocem. Njegovo podvrgavanje

*) Ova dva članka prenosimo iz 1. broja ugledne polumjesečne revije za obranu prava egipatskih muslimana »L' Egipte« (Egipat), koju na francuskom jeziku u Ženevi (Švicarska) izdaju egipatski domoljubi Awad-el-Bahrawy i Ismail Kamel.

Prevodioc. •

nje engleskom protektoratu, koji je ukinuo autonomiju Egipta, dobivenu od njegovih djedova, više je nego dovoljno, da od njega odvrati naše simpatije.

To najbolje dokazuju atentati, koji su izvedeni protiv njegove osobe.

Mjeseca februara godine 1915. jedan je študent po imenu Mahmud Khabil opalio na njega više hitaca iz revolvera. Ali na žalost kugle su falile tsamo pogodile nekoliko oficira od njegove pratnje.

Khabil je osuđen na smrt, ali njegova sudbina nije u plašila tvorce drugog atentata od 9. jija 1915. Toga je dana naime, dok je Husein Kamel sa svojom običnom- pratnjom išao u džamiju Abbasi u Aleksandriji, da klanja džumu, bačena bomba na njegovu kočiju.

I ovaj ga je put sreća poslužila, jer bomba nije eksplodirala.

Policija je sve prevrnula, da iznađe atentatore. Na stotine je osoba bilo aretirano i uslijed oskudice dokaza opet pušćano. Najzad su osumnjičena dva liječnika, jedan advokat i četiri studenta i dovedena pred istražnog suca; nu radi pomanjkanja dokaza sudbeni je postupak obustavljen i obtuženici pušćani na slobodu.

Ali policija nije htjela, da napusti slvar i kompromituje svoj glas. Njoj je trebalo krivaca i ona ih je tražila među nevinim. Ona je bacila oko na dva mirna višeskolca, Mohamed-Šemseddina i Negjib-el-Helbaom-u, koji su već jedanput bili preslušani i kako je na više rečeno, radi pomanjkanja dokaza otpušćani.

Ovdje se je ukazala besprimjerna -podlost jedne policije, sastavljene od Malteza, Talijana, Engleza i egipatskih izdajica, koja je imala slobodne ruke, da na sve moguće načine izmišlja i stvara dokaze protiv ova dva nevinna studenta.

Istraga je trajala cijelih osam mjeseci i najzad su izumitelji dokaza opremili optužene pred engleski ratni sud u Kairu. Ogromni svežanj spisa od 400 stranica bude podnesen od engleskog državnog nadodvjetnika, da uvjerj ratni sud o krivnji Šemseddina i Negjib-el-Helbaoni-e.

Unatoč pomanjkanju jasnih dokaza a ovim patvorenim spisima i unatoč dobroj odbrani njihovih advokata ova dvojica nevinih budu osuđeni na smrt.

Husein Kamel je pomislio, da će pribaviti simpatije ogorčenog naroda, ako ublaži kaznu osuđenika. Zato je isposlovao kod Sir Archibalda Murraya, komandanta britskih čet, u Egiptu, koji jedini ima pravo na pomilovanje osuđenika ratnog suda, da smrtna kazna bude promijenjena u robiju- I tako ove dvije žrtve danas podnose najužasnije patnje za atentat kojeg oni njesu izveli.

Engleski sedmični list „Near East“ (Bliski Istok), objelodanio je u svome broju od 14. juna 1916. jedno pismo njegovog korespondentla u Kairu, u kojem opisuje kako je na Egipćanč djelovala ova osuda ratnog suda. Prema tom listu Egipćani duboko štiju nepristranost engleskog prvosuđa i željeli bi, da se domaći egipatski sudovi zamijene drugim, u kojim bi engleski elemenat bio pretežnji.

Ali ovaj nesavjestni novinar neće da znade, kako se je na dan: osude Šemseddina i Negjib-el-Helbaoni-e uzrujanost naroda povećala i da je tim vrlo duga lista engleskih nasilja u našoj domovini još više narasla.

Egipćani ne traže pretežnost engleskog elementa u njihovim sudovima; oni ne traže drugo nego oslobogjenje njihove domovine ispod britskog jarma.

Panislamista.

Kulturne bilješke.

Iz vakufskog sabora.

I. sjednica vakufsko-mearifskog sabora.

Vakufsko-mearifski sabor nije mogao, kako je bilo odregjeno, na 22. XII- 1917. otpočeti s radom, nego tek na 23. XII. zbog što nije bio prispio dovoljan broj članova. Pošto je 23. već bilo toliko članova, da su se mogli donositi valjani zaključci, sabor je toga dana otpočeo sa svojim redovitim sjednicama.

Predsjednik otvara sjednicu u 9 sati prije podne i konstatira broj prisutnih članova. Prvoj su sjednici prisustvovali gg. M. Mehmed Džemaludin ef. Čaušević, reisul-ulema i predsjednik sabora, Šerif ef. Arnautović, direktor vakufa, pet muftija, Rifatbeg Sulejmanpašić, podpredsjednik, Šaćir ef. Grebigjela, Ibrahim ef. Hadžić, Mustajbeg Halilbašić, Ibrahim ef. Lemeš, Ali ef. Muftić, H. Ibiahim ef. Redžić, Mustafa ef. Sefić i Alibeg Tskeradžić.

Pr e4s je d nik: Pozdravljam prisutnu gospodu čla nove i otvaram ovu sjednicu. Prije nego pregjemo na dnevni red, imam istaknuti, da smo izgubili druga mostarskog muftiju H. Abdulah ef. Rigjanovića. On je vasili rahmet Bari bio. (Allah rahmet egleje!)

Medžlis ulema je na njegovo mjesto imenovao mostarskim muftijom Šaćir ef. Mesihovića i ja ga predstavljam sad u ovoj sjednici gg. članovima (Članovi: »Živio!«) i želim da u svom zvanju muveffek bilhajr bude.

Sada prelazimo na dneni red.

M u f e t i š čita izvješće o radu vakufsko-mearifskog saborskog odbora u godini 1917.

Izvjješće o radu vakufsko-mearifskog saborskog **odbora u godini 1917.**

Vakufsko-mearifski saborski odbor podastro je vakufsko-meafifskom saboru dne 27. decembra 1917. slijedeći izvještaj o svom radu u godini 1917.

Sjednice saborskog odbora. Od zadnjeg zasjedanja sabora pa do danas sazvan je saborski odbor 6 puta u zasjedanja, u kojima je zasjedanjima uključivo do 15. decembra 1917- održao 33 sjednice. Na dnevnom redu ovih sjednica bilo je 1585 raznih predmeta^ Neke je od ovih predmeta saborski odbor po propisima statuta u svojem djelokrugu riješio i o njima odlučio, dočim je one, koji spadaju u djelokrug ovog foruma, istom i uputlBi koji će još u ovom zasjedanju na dnevni red doći.

Ured saborskog odbora. Ured pako saborskog odbora izvršivao je zaključke sabora i saborskog odbora, kao što je uz to obavljao i tekuće poslove. Istaknuti se mora, da je ured saborskog odbora svršavajući sve poslove, udarao na razne poteškoće kao što to trpe i svi ostali uredi i zavodi, zbog rata i ratnih prilika, jer zbog ,rata od uredskog osoblja, kojeg je i onako prema opsegu posla sasma mak) namješteno, još i danas služi u vojsci njih 11, a uz to još u upravi i danas stoji upražnjeno mjesto tajnika. Zbog toga moralo se je pošto poto tražiti sa strane činovnika, koji će makar i ina najkrće vrijeme izvan svojih uredovnih sati nadomjestiti manjkajuće činovnike i to samo u računovodstvu. Ovi sa strane uzeti činovnici, koji Bijesu posve upućeni u poslove našega ureda, nijesu mogli nadoknaditi u poslu onoliko^ koliko se je mislilo. Stoga su činonici i ostali službenici uz redovni osam satni rad morali raditi i izvan uredovnih sati, koliko, to nije ni u kojem drugom uredu ili zavodu propisano.

Vakufska povjerenstva. Osim toga i kotarska vakufsko^ mearifska povjerenstva oteščavaju i poteškoće prave u uredovanju ureda saborsko« odbora jer podosta povjerenstava ne odgovaraju na vrijeme na upite i ne daju razjašnjenja ili ne

udovoljavaju svim otpisima koji se odavna pošalju, pa stoga ured saborskog odbora izašalje preko godine na hiljade požurki. Naravno je, da današnje ratne prilike i povjerenstvima zadaju poteškoća u njihovom radu- Ali ako se- uzme, da neka povjerenstva neće da na vrijeme svrše ni onoga posla, koji ne zavisi ni o kojoj stranci, nego se može za najkraće vrijeme u uredu svršiti, pa se i za take poslove mora po više puta požurivati onda se i nehotice mora osuditi rad dotčnih povjerenstava. Povjerenstva neka kako neće da svršavaju na vrijeme ni najjednostavnijih poslova isto tako neće da svrše ni najpreče i najnužnije poslove, kao na primjer proračune i zaključne račune samostalnih vakufa. Ima povjerenstva, koja nijesu još ni zaključnih računa za godinu 1916. predložili, a 1917. je već prošla, i ako su više puta požurivani, kako pismenim požurkama, u kojima s^i na sve posljedice upozoravani, tako isto i opetovnim brzojavnim požurkama — pa ipak to sve ostaje bez rezultata i dotični zaključni računi za 1916. ni do 15- decembra 1917- nije su prispjeli. Isto su tako neka povjerenstva požurivana i za proračune kako centralne vakufsko-mearifske zaklade tako i samostalnih vakufa. Dosta je povjerenstva nakon mnogobrojnih požurki istom prije nekoliko dana predložilo proračune centralne zaklade, dočim proračune samostalnih vakufa ni dan danas nijesu poslali.

Ovo požurivanje osim što zadaje mnogo posla i dangube, još donosi i znatnog troška za brzojave i drugo?.

Neizvršeni zaključci sabora. U zadnjem zasjedanju koji je trajao od 11. decembra 1916. do 7. januara 1917. donesena su 352 zaključka. Od ovih zaključaka nijesu izvršeni i to:

1. Zaključak sjednice od 19. decembra 1916. kojim je za ključeno, da se izašalje vakufsko-mearifski mjernik u cazinski kotar radi pregledanja zgrada metebi ibtidija i drugih vaufskili objekata, te da se iste iz deponiranih novaca poprave.

*

2. Zaključak sjednice od 21. decembra 1916. kojim je za- kj učeno, da se nužno odredi za otvorenje ihtijaj sunuia u Prači.

3. Zaključak iste sjednice, kojim je zaključeno pretvaranje muške mektebi ibtidajije u žensku i otvaranje iktijaj sunuia u Vlasenici.

4. Zaključak sjednice od 30- decembra 1916. kojim su ovlaštena gospoda Rifatbeg Sulejmanpašić i Tahirbeg Imšir pašić da sa odborom odnosno sa općinom utanače pogodbu za zemljište vakufa Baš džamije u Dol. Vakufu, na kojem se na mjerava podići spomenik.

5. Zaključak iste sjednice, koim su gospoda Hafiz Salih ef. H. Egrić i Ibrahim ef. Hadžić ovlašteni, da u ime sjedinjenih vakufa i u ime Kučukalća vakufa sklope sa općinom u Brčkom pogodbu u pogledu zamjene odnosno odstupa vakufskog zem ljišta koja su .potrebna za regulaciju ulica.

6. Zaključak sjednice od 31. decembra 1916., kojim je zaključeno da se obori Sajtijanuša džamija i na zemljištu sagrađi koristonosna zgrada.

7. Zaključak iste sjednice u pogledu plaće šejha Skenderije tekije i u pogledu uprave bostana iste tekije.

8. Zaključak sjednice od 2. januara 1917. u pogledu osi- guranja džamija.

9. Zaključak iste sjednice u pogledu ustrajanja odbora za ogragijivanje mearistana u Banjoj Luci.

10. Zaključak iste sjednice u pogledu zgrade ženske mektebi ibtidajije u Travniku.

11. Zaključak sjednice od 4. januara 1917- kojim se ovlaš- tena gospoda Hafiz Ibrahim ef. Maglajlić i Osman ef. Vilović, da po svojoj uvigjavnosti riješe pitanje o zamjeni nekretnina Gazi Turalibeg vakufa i eparhijskog savjeta u Tuzli.

12. Zaključak sjednice od 5. januara 1917. u pogledu na godbe sa zemałjskom vladam za otkup prava na prenosne pri stojbe.

P. n.

Čast mi je ovim javiti p. n. da sam osnovao - pored svoje dosadašnje

***»Prve muslimanske nakladne knjižare«
- štampariju, knjigovežnica i tvornicu kaučuk
štamplja u Mostaru te filijalu knjižare u
Trebiniu.***

*Štamparija je i knjigovežnica, kao i tvornica kaučuk
štamplja snabdjevena svim potrebnim materijalom tako, da će
moći sve naručbe svojih cijenjenih mušteriji izvršivati na njihovo
potpuno zadovoljstvo:*

brzo i ukusno uz vrlo umjerene cijene.

*Nadajući se, da će p. n. svoje cijenjene naručbe, koje
spadaju u navedene vrste posala, meni povjerovati, bilježim se*

s odličnim štovanjem

Muhamed-Bekir Kalajdžić

HERCEG-BOSNA

zemaljski osiguravajući zavod za Bosnu i Hercegovinu.

Ravnateljstvo u Sarajevu. Apelova obala (ulaz Hadži Ristić ul. br. 2).

Dionička glavica K 4,000.000.—

Zavod preuzima osiguranja:

a) proti požaru (makar ga i grom prouzročio) na zgrade, tvornice, strojeve, gospodarske i obrtne zalihe, robu, pokretnine, stoku it.d.	e) proti provalnoj kragji i	d) životne rente , koje odmah ili su odgogjene;
b) proti štetama kod prevoza robe vodom, kopnom i željeznicama;	f) na ljudski život , i to osiguranje za slučaj smrti i doživljaja, osiguranje miraza godišnjih renta i t. d.	e) rente za slučaj preživljaja , odnosno osiguranja udovnina;
c) proti nezgodama za pojedinačno, kolektivno, (skupno, odgovorno) osiguranje;	Kombinacije za osiguranje života obuhvataju:	
d) proti štetama od tuče uz naknadu potpune štete;	a) osiguranja za slučaj smrti;	f) osiguranja uzgojnina .
	b) mješovita , odnosno osiguranja za slučaj doživljaja i smrti;	Osiguranja života valjaju osim slučaja naravne smrti takogjer
	c) osiguranje miraza;	1. za pogibelji rata , bez svake doknadne premije;
		2. za slučaj dvoboja;
		3. za samoubojstvo;
		4. za smrt usljed nezgoda

Prema uvjetima police.

Premije se računaju posve nisko (jeftino); štete se isplaćuju brzo i kulantno.

Ravnateljstvo u Sarajevu (Apelova obala, ulaz Hadži Ristića ulica br. 2.) i zastupstva (agente) u svim gradovima i većim mjestima daju rado sve upute u stvarima osiguranja i preuzimanja svake vrsti osiguranja.

Dionička pivara u Sarajevu

preporučuje svoje

== IZVRSNO ==

ODLEŽANO EXPORT-PIVO

PRIZNATO OD NAJBOLJE VRSTE.

Nabavlja se u buretima od 25 lit. dalje, kao i u sanducima složeno po 30 i 50 boca od $\frac{5}{10}$ litre ili po 25 i 50 boca od $\frac{7}{10}$ litre.

Razašilje u pokrajnu franko na svakoj štaciji bosansko-hercegovačke državne željeznice.

13. Zaključak sjednice od 7. januara 1917. slede gradnje prostorija za okružnu medresu na započetoj novogradnji, Gjulova hana.

Financije. Pošto u prošlom zasjedanju iz poznatih razloga "Trijesu visokom saboru predloženi zaključni računi, to je u lanjskom izvješću podrobno govoreno o financijama. Budući će se tokom ovog zasjedanja iznijeli zaključni računi, te pašto će svaki zaključni račun biti popraćen sa naročitim izvješćem to se ovdje i ispušta iz vida potanko obrazlaganje rada saborskog odbora odnosno njegova ureda sa vakufskim financijama. Iz zaključnih računa će se vidjeti, da je vakuf i vakufska Imovina napredovala i u ovim ratnim godinama. To je jedna odveć utješljiva pojava, jer je baš kroz ovo tri godine vakufska instiitu' čija stavljena na najveću probu i svaki je prijatelj islamskog napretka sn zebnjom gledao, da li će se ova najhumanitamiia i najveća islamska institucija moći održati i udovoljavati svojoj zadaći za vrijeme ovog rata. Vakuf je kroz sve tri godine sa neumanjenom energijom radio na prosvjetnom podizanju islamskog elementa kao i prije rata. Kakav je taj rad. najbolje će- cKkazati zaključni računi; a da i ovo izvješće ne progled bez n,j kakvog izvještaja o vakufskim financijama, to će se ovdie spomenuti samo rad sa gotovim novcem i stanje istoga na 30.novembra 1917. godine.

Na 30. novembra 1917. iznaša gotov novac 1.125.197 K

— h.

Ovaj se gotov novac nalazi kod:

1. Muslimanske centralne banke 986-785 K 60 h;
 2. Privilegovane zemaljske banke 114.141 K;
 3. Privilegovane agrarne i komercijalne banke 6854 K;
 4. Poštanske štedionice 100 K;
 5. Centralne vakufsko-mearifске blagajne 17.316 K 40 h;
- Ukupno 1.125.197 K.

Od ovog gotovog novca pripada:

1. fondu muslimanskog sirotišta 118.444 K 60 h.;
 2. dječaćkom fondu sirotišta 10.883 K 28 h.;
 3. raznim položima 281.910 K 62 h.;
 4. samostalnim vakufima od suvišaka 335.477 K 88 h.;
 5. samostalnim vakufima od glavnica 353.431 K 37 h.;
 6. mirovinskoj zakladi mualima 68-531 K 23 h.;
 7. mirovinskoj zakladi činovnika 22.734 K 25 h.;
- Ukupno 1.191.413 K 23 h.

Prema tome centralna zaklada duguje na 30. novembra 1917. razliku od 66.216 K 23 h.

Ovo je dugovanje prouzročeno time. što mnoga proračunska pokrivača do 30. novembra nijesu naplaćena, a osobito' 10% vakufsko-mearifski prizrez. Računa li se. taj prizrez sa 45.000 K mjesečno, onda bi taj izostatak iznašao 180.000 K. te bi u tom slučaju centralna zaklada na 30. novembra imla u gotovu novcu 113.783 K 77 h. Potpunim pouzdanjem saborski, odbor može naglasiti, da će i ovogodišnji centralni proračun biti zaključeni sa dosta lijenim suficitom. Megjutim sravnimo li spomenuto dugovanje od 66.216 K 23 h. sa aktivom conta separata i to:

a) u obligacijama ratnih zajmova conta separata od

594-400 K:

b) u 50%-tnim uplatama na 4000 dionica muslimanske banke 200.000 K. nda izlazi samo za ove dvije tačke aktiva centralne zaklade na 30. novembra 1917. godine 728.183 K 77 h. a da i ne spomanjem drugih aktivnih tražbina centralne zaklade, koje će se u zaključnim računima pokazati. Osim spomenu tih ratnih obligaciia centralne vakufsko-mearifске zaklade upi sali su i samostalni vakufi zajmova 98.000 K. Dakle sva kako jedna dosta zamašita svota za autonomnu vakufsko-mearifsku upravu.

Što se samoga proračuna centralne vakufsko-mearifске zaklade tiče, spomenuti nam je, da je do konca novembra na

ime pokrivača primljeno 931.652 K 57 h, izdato je do toga dana 1.060.407 K 75 h, te se iz spomenutih razloga pokazuje 30. novembra deficit od 128.755 K 18 h, a kad se uplati cijeli prizrez i druge stavke pokrivača, to će se proračun koncem godine pokazivati znatni suficit i ako je zaključen sa deficitom od 214.891 K a to je najbolja svjedodžba svjesnog rada organa visokog sabora.

Gradnje i uzdržavanje zakladnih imetka. U izvješću prošle godine naglašeno je, da rat i posljedice rata posve su obustavile izgradnje vakufskih zasnovanih i odobrenih novogradnja. Ti razlozi u još većoj mjeri postojali su i u ovoj godini, te se za ovo vrijeme nije ništa gradilo. Samo se pristupilo dovršenju zgrade Čomare Avdage vakufa u Sarajevu i to je dovršavanje još u toku. I kod popravaka moralo se ograničiti na najveći minimum, te se popravljalo samo ono, što je neoptodno nužno bilo.

U prošlom zasjedanju zaključeno je, da se pristupi izgradnji Gjulagina hana u Potiorekovoju ulici. Taj se zaključak nije mogao izvesti, jer se nije mogao naći poduzetnik koji bi tu novogradnju dovršio. Saborski odbor nije opet mogao da to u vlastitoj režiji izvagja, jer bi time posve uposlio svoga inžinjera a uz to se bojao, da ne bi bio prisiljen u toku rada napustiti zbog sve veće oskudice gragjevnog materijala i radnih sila, što bi faktički i bio slučaj, daje sa dogradnjom otpočeto.

Izvješće o pravnim poslovima. Pravni referent pokazuje za godinu 1917. kurentno stanje u koliko ratne prilike nisu neophodno nužno dovele do zastoja, što se tiče osobito parnica. jer je mnogo parnica obustavljeno do konca rata u smislu § 101. grpp. dok se protivne stranke ne povrate iz vojništva.

Kurentnost posla pokazuje se u tom pravcu osobito time. da su u toku samo parnice svagdanje naravi, osobito za vakufske kiriiie ili tražbine iz naslova zajma te gdjejoja na polacanie računa, dočim zamašne parnice osobitog, tako rekući političkog značaja skoro više i nema. Tu bi trebalo samo spomenuti, spor Hadin Alioašina vakufa sa c. i kr. vojnim erarom zboe vojničkog groblja u Sarajevu, za koji će se tokom ovog zasjedanja posebno referisati.

I u kvantitativnom pogledu neimaju parnice tekuće ništa osobitoga. Istaknuti bi se moglo jedino parnica vakufa Ahmet ef. H. Jahića proti gradskoj općini Sarajevo zbog oštete za dućane trampljene već u g.1896. za koje naime vakuf do danas nije primio naknadu. Parnica teče već 7 g. zbog toga, što vakuf nije imao skoro nikakovih dokaza na ruci, makar da je njegovo pravo u faktičnim pogledu i protivnik priznavao a samo se protivio visini oštete odnosno priznanju vlastite krivnje kao temelja, oštetnog zahtjeva. Stvar je dospjela konačno tako daleko, da je sud odredio na licu mjesta ročište za procjenu zemljišta, koje je vakuf općini ustupio. Iz toga se može reducirati, da je sud shvaćanja, da imade općina vakufu naknadu prema današnjoj vrijednosti zemljišta, platiti. Prema tome nalazi se ova parnica u dobrom stanju.

Ukupno je zastupao pravni referent vakufsku upravu u 98 rasprava u prvoj instanciji, ne brojeći ovamo rasprave druge instancije, u kojima po zakonu smije jedino odvjetnik zastupati.

Sto se tiče ostalih pravnih stvari, valja istaknuti slijedeće:

1. U pogledu usurpacije predato je posve iscrpljivo izvješće visokom saboru u lanjskom zasjedanju te se može današnje izvješće ograničiti samo na malo pripomena. Istraživanje usurpaciia išlo je prošle godine posve polagano, diielom zbog rata a dijelom zbog toga, što je istraživanje usurpacija skoro već krain dovedeno.

Prigodom službenog putovnja zbog uregenja prilika vakufa Smailagina u Agićima kod Banje Luke ustanovljeno je ništa manje neeo 48 usurpacija vkufskih zemljišta po privatnicima, koji dapače eraru desetinski paušal a vakufu ništa ne daju. Ovaj

slučaj pokazuje jasno, kako bi trebalo usurpacije baš na licu mjesta izvigjati, kad bi to novčana sredstva dozvoljavala, te jasno je, da zbog dosadašnjeg načina istraživanja usurpacija mnogo ih ostaje i neotkriveno. Razumije se, da je u pogledu ustanovljenih usurpacija preduzeto uredovanje, da se usurpanti obvežu barem plaćati zakupninu vakufu, prema načiniti se imajućim ugovorima. U koliko to neće uspjeti, sudbenim će se putem zemljište od njih natrag potražiti. Potonji je put naravno skopčan s troškovima, koje mora vakuf predujmiti a nema baš ni nade, da će ih naplatiti i ako u stvari samoj obzirom na gruntovno stanje uspije.

U pogledu reklamiranih od vlade zemljišta, nema se šta novoga izvijestiti, jer vakufsko-meairfska uprava nije u tom pravcu ni pokušala vladu za riješenje urgirati, znajući, da je to uz sadašnje ratne prilike posve bezizgledna.

2. U pogledu mukate ograničilo se je nastojanje vakufsko-meairfske uprave u prošloj godini u glavnome na učeranje zaostalih mukata, što je kod centralne zaklade sasvim uspjelo, te na prodaju mukata od slučaja do slučaja na temelju ovlaštenja saborskog od god. 1913. Sa sistematičkim otkupljivanjem nije započeto, akoprem je elaborat u tu svrhu potpuno gotov, jer držimo, da ratno vrijeme nije za to podesno. Uregjenje mukate nije još dovoljno uspjelo u Banjoj Luci, gdje još nije ni sva mukata ustanovljena zbog nedovoljne susretljivosti mutevelija, ali je i tu konačna uspjelo pogoditi geometra Hromatku, da za miran honorar od 20 h za svakog mukatali dužnika sastavi potrebne izvadke prema gruntovnici, da se može i tu sistematički daljnji posao nastaviti.

3. Što se tiče evladijet-vakufa treba istaknuti, da se je zemaljska vlada odlučila konačno i ovo pitanje riješiti i to u smislu povoljnog za vakufsku upravu odnosno naše pravno shvaćanje. Referent zemaljske vlade pozvao je k sebi našeg pravnog reierenta, te u nekoliko poduljih konferencija utanačeno je doduše za sada neobvezatno, da će zemaljska vlada izdati svim gragjanskim i šerijskim sudovima naredbu, da se imaju svi pogrješni upisi evladijet-vakufa ispraviti t.j. mjesto evlada da se evladijet-akuf unese kao vlasnik i to na temelju revizije vakfija, u koliko iz istih ne proizlazi, da je vakuf fak tično isključivo samo evladima namijenjen, gdje je daklen u vlastitom smislu samo red za tevljet a ne za pravo nasljedstva u vlasništvu opredijeljen, imade se dotični eladijet-vakuf kao takav a ne kao do sada: tobožnji vlasnik te njegovu nasljednici u gruntovnici unijeti.

Od ovake naredbe očekivati se može veliki uspjeh za vakufsku upravu u pogledu evladijet-akufa, jer bi time odpale sve poteškoće u pogledu upliva vakufske uprave na evladijet-vakuf pitanje, što imade biti u slučaju mahlulata i dr.

Ujedno se imadu pozvati sve gruntovnice, da potrebne podatke vakufu pruže; Uz to riješiti će ova nareba i nekolike pitanja sporednog značaja.

Naravno je, da posao s tim skopčan neće biti posve jednostavan te će trebati još dosta vremena, da se sve kraju privede.

(Nastaviće se).

Književnost.

Novi muslimanski list „Haber“. Kako doznajemo početi će od 15. ov. mj. izlaziti muslimanski list pod gornjim imenom.

Pozdravljamo ga sa željom, da bude tumačem pravih želja i potreba muslimanskog naroda i da u pravom smislu bude braniteljem muslimanskih interesa.

Bil-hajr!

Od uredništva.

S uredničkog stola. Kao što smo istaknuli u članku »Na početku treće godine« osobita nam je želja pratiti naš kulturno-prosvjetni napredak i u tom pogledu pobuditi zanimanje naše javnosti za sva pitanja, koja su s tim u savezu. Tri su i po godine, kako mi muslimani nemamo nijednog lista, ni prosvjetnog ni političkog. Tu i tamo bilo je pojedinačnih glasova i poduzeća, nu skupna rada, zajedničke inicijative nije bilo niti je moglo biti iz jednostavnoga razloga, što nije bilo organa, u kojem bi se izmjenjivale misli i okupljale sile. »Biserova« je ambicija, da prekine ovu pogubnu stagnaciju i okupi sve naše kulturne radnike: fesiije i saraklije, mlagje i starije.

Stupci su lista otvoren i za svaki stvaran pretres naših nedostataka, a od naših književnika i kulturnih radnika očekujemo taj pretres tim veoma, što im »Biser« ne stavlja nikakvih zapreka slobodnom pretresu u koliko se, neće kositi sa programom lista.

Š. Š. feldpost 170. Žao nam je, da od Tebe nemamo ništa za ovaj broj. Nadamo se, da češ nas kao i dosada izdašno pomagati. Selam!

H. M. Žepče. Očekujemo Vašu obilatnu saradnju i šaljem bratski selam. . . . ! . . . !

S. S. B. Sarajevo. Na Vaše zlatno pero računa »Biser« sa potpunom sigurnošću. Ima novih »Naših rana«; pa ih izvolite iznijeti. M. selam!

H. M. Sarajevo. Mi počesmo, pa ćete valjda odmah i Vi. M. selam!

S. K. Sarajevo. Nadamo se, da se sad ne ćete nećkati od nastavka Vaše radnje »Naša vjersko-prosvjetna autonomija«, što ste je bili započeli u prvom godištu »Misbaha«. Od »bakalum« valja prijeći na rad, jer sad nijeste zaposleni uredničkim dužnostima. Kako bi bilo da započnete i »Mevaizi dinijju«, o čijoj ste potrebi više puta pisali. »Biser« se nada u Vašu potporu, pa sad on veli: »Bakalum«. M. selam!

H. Dž. M. u T. Tvoj rad nije mogao ući u ovaj broj. Iršaallah, u slijedećem broju. Sjeti nas se još kojim radom. Selamati-vafire.

P. n. gg. čitaocima! Odlučismo se na pokretanje »Bisera« usprkos poteškoća, koje vladaju, u tiskarama kao što je pomanjkanje papira, boja, radnih sila i mnogih drugih zapreka, što sve skupa nosi za sobom silne troškove.

»Biser« pokrećemo pored svega toga uzdajući se u islamski narod, da će nas u ovom islamsko-patriotskom poduzeću što izdašnije pomagati pretplatom, koja je jedina temelj njegovu opstanku.

U to ime molimo svu braću muslimane širom naše domovine, da nas materijalno i moralno pomognu, da mogemo svoj program i rad, koji služe za dobro islamskog naroda uspješno provoditi.

PRIVILEGOVANA ZEMALJSKA BANKA ZA BOSNU I HERCEGOVINU.

CENTRALA U SARAJEVU

Filijale: Banja Luka, Bjelina, Brčko, Mostar i Tuzla. **Isposlavci:** Beograd, Bijač Derвента, Doboj, Bos. Građiška, Livno, Bos. Novi, Bos. Samac, Travnik, Trebinje, Višegrad, Zenica i Zvornik. **Zastupnici:** Bugojno, Gacko, Goražda, Konjic, Nevesinje, Bos. Petrovac, Rogatica, Sanski Most, Srebrenica, Stolac i Visoko. **Uveleprodaja duhana** u svim spomenutim mjestima.

Uplaćeni dionički kapital **14 milijuna kruna.**

Redovne rezerve, i fond za sigurnost založnica **6 1/2 milijuna kruna.**

Bavi se svim bankovnim transakcijama, **prima novac** na priplod u tekući račun i na uložne knjižice. Prima vrijednosti svake vrsti **u pohranu** i upravu kao otvoren polog ili kao „Safe“ u za tu svrhu uređenom oklopljenom prostoru pod zatvorom stranke i suzatorom banke. **Obavlja isplate i naplate** u svim glavnim mjestima Bosne i Hercegovine, Austro-Ugarske i inozemstva.

Kupuje i prodaje vrijednosne papire svake vrsti, poglavito **5% -ne založnice i komunalne obligacije** svojeg vlastitog hipotekarnog kreditnog odjeljenja, koje su u Bosni i Hercegovini proste od poreza i imaju pupilarnu sigurnost, te se mogu upotrebiti **kao kaucije u trgovačkim poslovanjima**; osim toga mogu u cijeloj Monarhiji služiti kao vojničke kaucije pri ženidbi.

Robno odjeljenje u Sarajevu kao i samostaino **prodajno odjeljenje u Brčkom** bave se robnim poslovima svake vrsti, a osobito prodajom suhih šljiva i pekmeza.

HRVATSKA CENTRALNA BANKA

ZA BOSNU I HERCEGOVINU D. D.

SARAJEVO, Vlastita palača u ulici Franje Josipa. — **Podružnice u Mostaru i Tuzli.**

Potpuno uplaćena d. glav. 2,000,000 K. — Pričuvna zaklada 300,000 K

Ukupni uložci oko 3,000,000 K.

Preuzima ULOGE na uložne knjižice uz najpovoljnije ukamataenje. — Es komptira i reeskomptira MJE-NICE. — Daje ZAJMOVE na tekući račun. — Neredbom zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu označena je HRVATSKA CENTRALNA BANKA PUPILARNO OSIGURNIM ZAVODOM, u koji se mogu ulagati pupilarni novci (masa malodobnika i slično). Ovo je najbolja preporuka za ostale ulagatelje.

MJENJAČNICA :

Kupuje i prodaje vrijednosne papire, devize i valute.
Unovčuje mjenice, izrijebane vrijednosne papire i kupone.
Pohranjuje svakovrsne depozite i upravlja njima.

Izvršuje isplate i naplate na svim trgovačkim središtima tu- i inozemstva
Izdaje kreditna pisma. — Iznajmljuje SAFES DEPOSITS uz najamninu po-
čevši od K 1.— MJESEČNO.

Privilegovana Agrarna i Komercijalna Banka

za Bosnu i Hercegovinu.

Sarajevo, Crkveni trg Rudolfova ulica.

Dionička glavnica: 8.000.000 Kruna.

Komercijalno odjeljenje:

Preuzima uloge na ukamćenje na štedovne knjige ili na tekući račun (Cheque-Conto).

Eskomptira ili reeskomptira mjenice i tražbine.

Kupuje i prodaje svoje i strane založnice i ostale obveznice, vrijednosne papire, devize, kovane novce i dragocjene kovine, te daje predajmove na njih.

Unovčuje mjenice, izriježane vrijednosne papire i odreske.

Prodaje čekove, maputnice i vjeresijska pisma. Izvršuje burzovne nalöge.

Pohranjuje svakövršne depozite i upravlja njima.

Iznajmljuje uz sazator najarnika pretince u svojim oklopljenim blagajnama, koji su sigurni od požara i provala (Safe-Deposits).

Obavlja sve poslove koji spadaju u bankovnu struku.

Hipotekarno odjeljenje:

Daje hipotekarne zajmove, te zajmove gradovima, općinama i drugim jurističkim osobama.

Kupuje, prodaje, uzima i daje u zakup zemaljske i šumske nekretnine u svrhu provođanja parceliranja, te upravlja njima.

Kupuje, zalaže i prodaje koristonosne prvenstvene obligacije i dionice izdane od strane prometnih zavoda.

Izdaje zemljorasteretne obveznice, založnice, komunalne obligacije i druge zadužnice.

Robno odjeljenje:

Kupuje i prodaje svakövršne robe i zemaljske proizvode.

DIONIČKA PIVOVARA U SARAJEVU

PREPORUČA SVOJE NAJBOLJE
ODLEŽANO IZVOZNO PIVO
:-: PRIPOZNATO NAJBOLJE VRSTI. :-:

RAZASILJE U BUDADIMA OD 25 LIT. DALJE, KAO I U
SANDUCIMA OD 30 I 50 BOCA PO 1/2 LIT. ILI 25 I 50
BOCA PO 1/2 LIT.

OTPREMA U POKRAJINU FRANKO NA SVAKU STANICU BOS.-
HERC. ZEM. ŽELJEZNICA.